

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
Општина Теслић**

**СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ
ТЕСЛИЋ 2010-2015.**

Теслић, март 2010. године

Садржај

Рецензија Проф.др Никола Вукмировић	4
Увод Начелника и председника КПОР-а	8
I. АНАЛИЗА СТАЊА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ	11
1.1. Географски положај	11
1.2. Демографска слика	12
1.2.1. Старосна структура становништва	13
1.2.2. Дијаспора	14
1.3. Тржиште рада	14
1.3.1. Увод	14
1.3.2. Незапосленост	14
1.4. Инфраструктура	15
1.4.1. Путна инфраструктура	15
1.4.2. Комуникације и средства информисања	15
1.4.3. Електрична енергија и комунална инфраструктура	16
1.4.4. Просторни план и градња	17
1.5. Привреда, предузетништво и бизнис	18
1.5.1. Природни ресурси у могућностима развоја привреде	19
1.5.2. Приватизација на подручју општине Теслић	19
1.5.3. Индустрија	20
1.5.4. Грађевинарство	21
1.5.5. Превоз и остале услуге	23
1.5.6. Мало предузетништво	24
1.5.7. Пољопривреда и шумарство	24
1.6. Туризам	25
1.6.1. Разноликост и традиција туристичке понуде општине Теслић	26
1.6.2. Бањски туризам-Бања Врућица	26
1.6.3. Планински туризам	27
1.6.5. Конгресни туризам	28
1.6.6. Туристичке манифестације	28
1.6.7. Туризам и укључивање грађана	28
1.6.8. Туристичка организација и људски ресурси те дугорочне потребе туризма у Теслићу	29
1.7. Образовање и култура	29
1.7.1. Образовање	29
1.7.1.1. Предшколско образовање	29
1.7.1.2. Основно образовање	30
1.7.1.3. Средњошколско образовање	30
1.7.2. Култура	30
1.7.2.1. Културне установе и институције	30
1.7.2.2. Културне манифестације и активности	30
1.8. Млади и спорт	31
1.8.1. Актуелни положај младих	31
1.8.1.1. Институционални оквир	31
1.8.1.2. Намјенске просторије за младе	32
1.8.2. Спорт	32
1.8.2.1. Спортски клубови	32

1.8.2.2. Такмичења.....	32
1.8.2.3. Спортске манифестације.....	33
1.8.2.4. Спортски објекти.....	33
1.8.2.5. Финансирање спорта.....	33
1.9. Невладин сектор.....	33
1.9.1. НВО – Значајни социо-економски актер у заједници.....	33
1.9.2. Активизам НВО.....	33
1.9.3. НВО, општина Теслић и буџет.....	34
1.9.4. Актуелни друштвено и економско значајни пројекти НВО са страним партнерима.....	34
1.10. Социјална заштита и здравство.....	34
1.10.1. Социјална заштита.....	34
1.10.2. Здравство.....	34
1.11. Локална управа.....	35
1.11.1. Структура локалне управе и структура запослених.....	36
1.11.2. Комуникација са грађанима и Шалтер сала.....	37
1.11.3. Општински буџет.....	38
1.11.4. Јавне установе чији је оснивач Општина Теслић и које се финансирају из општинског буџета.....	39
1.11.5. Јавне установе чији је оснивач Општина Теслић и које се дјелимично финансирају из општинског буџета.....	39
1.11.6. Развој људских ресурса и редовна обука запослених у Општини.....	39
1.11.7. Мјесне заједнице.....	40
1.11.8. Међуопштинска сарадња.....	40
II SWOT-Анализа.....	41
2.1. Општа SWOT анализа.....	41
2.2. Скраћена наративна (макси-макси) анализа социоекономског стања општине Теслић.....	43
III ВИЗИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ТЕСЛИЋ.....	47
IV СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ.....	47
V ПРОГРАМИ.....	47
5.1. Стратешки правац 1.....	47
5.2. Стратешки правац 2.....	49
5.3. Стратешки правац 3.....	50
5.4. Стратешки правац 4.....	51
5.5. Стратешки правац 5.....	52
5.6. Стратешки правац 6.....	52
VI ПРОЈЕКТИ СА ПРЕДВИЂЕНОМ ДИНАМИКОМ И НОСИОЦИМА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ.....	55
VII МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА.....	66
VIII ДОДАЦИ.....	69
8.1. Чланови КПОРа и Партнерске групе.....	69
8.2. Критерији за бодовање пројеката.....	71

РЕЦЕНЗИЈА СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ТЕСЛИЋ ЗА ПЕРИОД 2010-2015. ГОДИНЕ

Увод

Овом рецензијом уз помоћ научних метода оцијењена је и вреднована Стратегија развоја општине Теслић за период 2010–2015. године. Примјеном одговарајућих научних метода дата је непристрана, крајње објективна оцјена, односно, експертско мишљење о свим квалитативним и квантитативним елементима Стратегије.

Стратегија развоја општине Теслић за период 2010-2015. године је дата на 64 стране, систематично и конзистентно изложена у осам поглавља и двадесет група задатака. У наставку су дате и методолошке основе за израду Стратегије.

Преглед стратешких праваца развоја и приоритетних пројеката, као и ходограм њихове реализације по годинама у периоду 2010-2015. године дат је у 11 везаних табела.

Садржај Стратегије чине слиједећа поглавља: 1) Анализа стања локалне заједнице; 2) SWOT -општа анализа снага и могућности (макси-макси анализа); 3) Визија развоја општине Теслић; 4) Стратешки правци развоја ; 5) Програми развоја (шест стратешких праваца); 6) Пројекти са предвиђеном динамиком и носиоцима имплементације; 7) Мониторинг и евалуација; 8) Додаци (чланови КПОР-а и партнерске групе; Критерији за бодовање пројеката).

Критичкој анализи Стратегије развоја општине Теслић за период 2010-2015. пришло се као кључном развојном документу који има за циљ да креира локалне оквире за стварање динамичке, конкурентске и извозно орјентисане привреде у наредном петогодишњем периоду.

Овај стратешки развојни документ општине Теслић посматран је у контексту стратешких развојних докумената Републике Српске, оквирних развојних докумената Босне и Херцеговине те смјерница и директива ЕУ које се односе на развој и економску политику земаља које су у предприступној фази чланства у Европске Уније са могућностима кориштења њених придеприступних фондова за развој.

Оцјена сврхе и циљева израде Стратегије развоја општине Теслић за период 2010-2015. године

Најзначајнији друштвени и привредни ефекти који се желе постићи успјешном реализацијом Стратегије јесу: повећање запослености, повећање извоза, бржи развој неразвијених (руралних) подручја општине и јачање материјалне основе за образовање, здравство, спорт и друге важне друштвене дјелатности. Анализа стања у области привреде општине Теслић са приједлогом мјера за побољшање услова пословања, која чини полазну основу за Стратегију показује да су стратешки циљеви реални и оствариви.

Очекује се да ће се остварење циљева Стратегије постићи кориштењем подстицајних мјера за предузећа из различитих дјелатности, а посебно из сектора туризма, пољопривредно-прехрамбене, дрвопрерађивачке и металопрерађивачке дјелатности и различитих дјелатности малог бизниса. Стратегија полази од тога да је за развој привреде, а посебно развој МСП, од приоритетне важности стварање иновативно-развојног амбијента на

локалном нивоу, па је у Стратегији поклоњена велика пажња развоју локалне институционалне и предузетничке инфраструктуре: локалне агенције, инфо пултови, пословна зона и друго.

Исто тако дат је адекватан значај развоју: образовања, културе, спорта, невладином сектору, социјалној и здравственој заштити и посебно локалној управи.

Посебну важност даје разрађеност тема посвећених: 1) изградњи институционалне подршке развоју малих и средњих предузећа (посебно : изради стратегије развоја МСП ; формирању кластера дрвопрерађивача; формирању кредитно гарантног фонда на нивоу општине); 2) изградњи предузетничке инфраструктуре (уређењу индустријске Радно-комуналне зоне „Ланара“ и друго) ; 3) изградњи институција и људских ресурса у пољопривреди (формирању механизацијских прстенова у пољопривреди и друго); 4) програму изградње прерађивачких капацитета (изградњи хладњаче за воће и изградњи сушаре за воће); 5) изградњи урбане инфраструктуре и заштити природне средине (изградња градских улица и пјешачких стаза; израда локалног еколошког акционог плана; изградња канализационе мреже и постројења за пречишћење отпадних вода) и друго.

Адекватна пажња у Стратегији је посвећена дијелу који се односи на изградњу интегрисане, динамичне и привлачне локалне заједнице са развијеним партнерским односима између локалне управе, мјесне самоуправе и грађана, привредног и јавног сектора; повећање ефикасности и транспарентности локалне управе и јавног сектора у цјелини; развој људских ресурса у свим сегментима развоја локалне заједнице; те равномјерног развоја људских ресурса у сектору јавних и приватних привредних субјеката.

Остварујући концепт локалног развоја, увидјела се потреба успостављања стратешког управљања развојем и нужност дефинисања развојне перспективе кроз утврђивања стратешких циљева развоја и приоритетних пројеката који ће водити остварењу тога циља. Задатак комисије за планирање развоја (КПОР) и партнерске групе за израду Стратегије развоја општине Теслић за период 2010-2015. године био је да примјеном савремених метода у изради стратешког документа локалног развоја понуди општеприхватљиву и реално проводљиву Стратегију развоја општине Теслић до 2015. године. Анализа стања је показала да општина Теслић располаже значајним развојним ресурсима. Међутим, уочена је и потреба да се расположивим ресурсима ефикасније управља. SWOT анализа је показала да је снага општине Теслић управо у расположивим ресурсима и растућој локалној енергији и мотивацији које, уз Европску повељу о локалној самоуправи, као ширег развојног оквира треба искористити и на тај начин створити основу за дугорочан раст и развој у свим сегментима важним за грађане.

Стратегија развоја општине Теслић заснива се на стварању прилагодљиве привредне структуре, развоју тржишта рада, максималном кориштењу природних и створених ресурса и потенцијала, развијеном партнерству јавног и приватног сектора, концепту транспарентне и ефикасне јавне администрације, те уравнотеженом развоју свих подручја општине Теслић.

Приликом израде SWOT анализе узети су у обзир сви подаци о географском положају општине, стању тржишта рада, економије, инфраструктуре, образовања, социјалне и дјечије заштите, локалне управе , културе, спорта. Тако су утврђене предности, односно, снаге којима општина Теслић располаже, слабости, могућности и пријетње. На бази ове

анализе идентификовани су стратешки правци развоја општине Теслић у периоду 2010-2015. године. Након опсежно сачињене анализе, тим је утврдио визију, те предложио развојне програме и пројекте за реализацију стратешких циљева.

У предложеном документу дат је акценат и на његово спровођење у пракси јер је у њему дата методологија мониторинга, имплементације и евалуације предвиђених програма и пројеката. Тиме је документ добио на својој животности и реалности.

Врло корисно је што су на крају дати Критерији за бодовање пројеката што може послужити и код мониторинга провођења реализације Стратегије развоја општине Теслић за период 2010-2015. године.

Закључно мишљење

У закључном дијелу ове рецензије даје се: критичко, објективно и научно просуђивање, те оцјена Стратегије развоја општине Теслић у периоду 2010.-2015.године. На основу предходног текста се може дати оцјена да Стратегија садржи довољно нових, оригиналних и занимљивих резултата примјењивих у пракси; да је структура примјерена тематици; да нема нејасноћа и грешака у приказивању очекиваних резултата Стратегије. Такође, у наредном дијелу текста су дате и сугестије за могуће унапређење садржаја Стратегије приликом њеног трансформисања у оперативне програме мјера за подстицање развоја.

1. Корисно би било утврдити нове облике унапређења рада служби јавне управе: увођењем електронске управе, поједностављењем поступака обраде захтјева грађана и процедура код покретања властитог посла и увођење других иновативних захвата,
2. Сугерише се утврђивање додатних облика сарадње и повезивања са надлежним органима и институцијама на нивоу РС/БиХ и повезивање Стратегије развоја општине Теслића са развојним стратегијама на нивоу РС и БиХ,
3. Међу приоритетним програмима развоја препоручује се издвајање програма који представљају генератор развоја и захтијевају израду посебних подстицајних мјера за њихову реализацију,
4. Корисно би било изградити секторску и подсекторску анализу, у циљу значајнијих промјена структуре привреде, како би се повећала њена конкурентска способност на ужем домаћем и страном тржишту,
5. Препоручује се израда детаљније анализе демографске структуре, са фокусом на старосне категорије доби од 15 до 40 и од 40 до 65 година, како би се могле предвидјети нове стимулативне мјере за побољшање постојеће демографске структуре. Ту се првенствено мисли на мјере привлачења и задржавања младих људи у доби од 15 до 40 година, који су спремни да уче и развијају своје знање из нових технологија, а за категорије од 40 до 65 година разне облике неформалног образовања, за додатна занимања и покретање властитог бизниса у трећој фази животне доби,
6. На бази анализе незапослених видљиво је да ВКВ, ВШС и ВСС заједно учествује у укупној структури са 2, 4% . То је алармантан податак који захтијева посебне

програме за стимулисање повратка квалификованих и школованих људи у општину Теслић,

7. Неке програме би било потребно додатно обрадити и прецизирати детаљније мјере за њихову реализацију. На примјер, у програму људских ресурса, утврдити конкретан програм школовања путем стипендија у развијеним срединама, са обавезом враћања, уз обезбјеђивање стамбених и других потреба,
8. С обзиром да се интегралном руралном развоју у ЕУ и другим дијеловима развијеног свијета поклања изузетна пажња, посебно на локалном нивоу и у Стратегији развоја општине Теслић, том проблему би требало дати већи значај. Посебно би требало примјенити модел подстицања интегралног развоја руралних подручја . То значи да се уз подстицање развоја пољопривреде све више подстичу комплементарне дјелатности и побољшавају услови живота на селу како би се обезбиједио повратак млађе популације,
9. Оперативном циљу број 6.1. (Управљање и развој људских ресурса у сегменту јавних субјеката), као једном од кључних инструмената за побољшање ефикасности јавног сектора треба посветити додатну пажњу. То се првенствено односи на едукацију и друге облике унапређења менаџерских вјештина локалних кадрова, као и могуће привлачење истакнутих кадрова из окружења, посебно из развијенијих привредних средина за постизање високе ефикасности у привреди, друштвеним дјелатностима и управи.

Ови приједлози, сугестије и напомене ће корисно послужит да се још јасније препознају добре стране ове Стратегије а посебно да се: а) адекватно валоризују: географски положај, демографска слика, квалитет тржишта рада, те природни и радом стечени ресурси општине Теслић; б) препозна све већи значај конкурентске предности (засноване на новим знањима, новим технологијама и ефикасном менаџменту) у односу на компаративну предност (засновану на природним ресурсима; в) стави у фокус развоја туристички сектор који има велике мултипликативне ефекте на развој многобројних привредних, друштвених и спортско-рекреативних активности како у јавном тако и у приватном сектору.

Имајући на уму претходно, Стратегија развоја општине Теслић за период 2010-2015. године може значајно допринијети успјешном вођењу дугорочне развојне политике општине Теслић, посебно уколико се у адекватној мјери имплементирају напријед дати приједлози и сугестије . Због тога се надлежним органима општине Теслић безрезервно предлаже усвајање ове Стратегије.

У Бањој Луци, 15.3. 2010.године

Рецензент:
Проф.др Никола Вукмировић,с.р.

Увод Начелника и Предсједника КПОР-а

Поштовани,

Велико ми је задовољство да Вам презентујем Приједлог Стратегије развоја општине Теслић, којим се одређују стратешки правци развоја општине у наредном средњорочном периоду.

Позитивна стремљења из окружења, употпуњена природним потенцијалима општине и добрим геостратешким положајем, као и свјесним одлукама локалне самоуправе да прихвати концепт управљања који се базира на интеграцији позитивних искустава заједнице са новим могућностима стварају услове за укључивање општине Теслић у развојне процесе.

Полазећи од основног стратешког опредјељења наше општине, који подразумијева професионализацију и јачање локалне управе, подстакли би се и остали приоритети: инфраструктурни развој и регионално повезивање, интеграција села у све развојне и друштвене активности уз очување и константно промовисање принципа одрживости.

Остварујући концепт локалног развоја, увидјели смо потребу успостављања стратешког управљања развојем и нужност дефинисања развојне перспективе кроз утврђивање стратешких циљева развоја и приоритетних пројеката који ће водити достизању тих циљева. Задатак комисије за планирање развоја (КПОР) и партнерске групе за израду стратегије развоја општине Теслић за период 2010-2015. година био је да примјеном савремених метода у изради стратешког документа локалног развоја, понуди општеприхватљиву и реално проводиву стратегију развоја општине Теслић до 2015. године. Посебно је апострофирано максимално јединство заинтересованих и одговорних учесника у достизању визије и остваривању циљева развоја општине, као и повратни ефекат стратешког документа у погледу могућности креативног, иновативног и предузетничког обликовања конкретних активности.

Посебно је значајно било учешће грађана општине Теслић, представника приватног, јавног, образовног, здравственог, социјалног, културног, спортског, цивилног и невладиног сектора. Велики број грађана општине Теслић је, на различите начине учествовао у изради овог документа, што му даје посебну специфичну тежину, нарочито у погледу општеприхватљивости стратегије развоја.

Било је више разлога за израду овог стратешког документа, везаних за глобализацију, конкурентност општине, јачање демократизације друштва у смислу права појединца и интересних група на избор, правце економског развоја и слично.

Анализа стања је показала да општина Теслић располаже значајним развојним ресурсима. Међутим, уочена је и потреба да се расположивим ресурсима ефикасније управља.

SWOT анализа је показала да је снага општине Теслић управо у расположивим ресурсима и растућој локалној енергији и мотивацији које, уз Европску повељу о локалној самоуправи, као ширег развојног оквира треба искористити и на тај начин створити основу за дугорочан раст и развој у свим сегментима важним за грађане.

Стратегија развоја општине Теслић заснива се на стварању прилагодљиве привредне структуре, развоју тржишта рада, максималном коришћењу природних и створених ресурса и потенцијала, развијеном партнерству јавног и приватног сектора, концепту транспарентне и ефикасне јавне администрације, те уравнотеженом развоју свих подручја општине Теслић.

Свака стратегија развоја, па тако и ова је „жива материја“ коју с протеком времена треба надограђивати и прилагођавати у складу са потребама шире друштвене заједнице и развојним пројектима који се реално могу реализовати у предвиђеном року.

ПРЕДСЈЕДНИК КПОР-а
Мр Миодраг Лукић, дипл. ецц.

НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ ТЕСЛИЋ
Саво Касаповић, дипл. инг.

Методолошке основе за израду документа

Стратегија развоја општине Теслић за период 2010-2015. је резултат рада локалних органа и Организације за европску безбједност и сарадњу, односно његовог одјела за демократизацију и разних других институција и појединаца, те организација које су помогле у прикупљању и анализирању података.

Примарни циљ овог документа је да укаже на јасан правац и покуша идентификовати стратешке смјернице за будући развој ове локалне заједнице.

У вези с овим, Скупштина општине Теслић је на сједници одржаној дана 15.04.2009. године на приједлог начелника општине формирала Партнерску групу за израду Стратегије развоја општине Теслић, која се састоји од представника Административне службе општине, представника приватног сектора, представника јавног сектора и представника невладиног сектора (НВО). Поред партнерске групе формирана је и Комисија за планирање општинског развоја (КПОР) која је била ангажована непосредно на изради документа Стратегије.

Тим прошао је кроз неколико инструктивних семинара, потом се приступило свеобухватном прикупљању различитих података и докумената о социоекономском стању општине Теслић, потом је урађена SWOT анализа и дефинисање стратешких праваца, и најзад је извршено дефинисање програма и пројеката.

Приликом израде SWOT анализе узети су у обзир сви подаци о географском положају општине, стању тржишта рада, економије, инфраструктуре, образовања, социјалне и дјечије заштите, локалне управе, културе, спорта, тако да су утврђене предности, односно снаге којима општина Теслић располаже, али и које су слабости, могућности и пријетње.

На бази ове анализе идентификовани су стратешки правци развоја општине Теслић у периоду 2010-2015. године.

Након опсежно сачињене анализе, тим је утврдио визију, те предложио развојне програме и пројекте за реализацију стратешких циљева.

Током рада на овом документу КПОР је у неколико наврата са Партнерском групом вршио усаглашавање приједлога и рјешења која предлаже тако да се може рећи да је коначан материјал заједничко дјело ширег круга заинтересованих актера који су били ангажовани на прикупљању и обради података, анализирању ситуације и давању приједлога праваца и програма развоја.

Предложени документ је прошао процедуру јавне расправе, какву до сада није прошао ни један скупштински акт, у којој су сви заинтересовани искористили могућност давања примједби (предузећа, установе, мјесне заједнице, НВО и грађани), тако да је сачињени коначни приједлог Стратегије развоја општине Теслић за период 2010-2015, уважио све оправдане примједбе и сугестије. Зато с правом можемо рећи да се ради о усаглашеном Стратешком документу цјелокупне локалне заједнице.

У предложеном документу је стављен акценат и на његово провођење јер је у њему дата методологија мониторинга, имплементације и евалуације предвиђених програма и пројеката. Тиме је документ добио на својој животности и реалности.

I. АНАЛИЗА СТАЊА ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

1.1. Географски положај

Општина Теслић је смјештена у сјеверном дијелу централне Босне и припада ентитету Република Српска. Површина општине је 846 км² и по територији се убраја у највеће општине у БиХ.

Општине са којима Теслић граничи су: Прњавор, Добој, Тешањ, Маглај, Жепче, Зеница, Травник, Котор Варош и Челинац. Град Теслић је смјештен на магистралном путу Добој-Теслић-Котор-Варош-Бања Лука у питомој долини Велике Усоре на надморској висини од 204 м.

Од већих градова који дају на значају положаја града Теслића најближа је Бања Лука 85 км, затим Сарајево 180 км, Београд 300 км и Загреб 300 км. Са њима је повезан магистралним путем који је у веома добром стању. Најближи аутопут је 100 км удаљен од Теслића.

Изградњом аутопута 5С и аутопута Бања Лука – Добој најближи аутопут ће бити удаљен свега 25 км од сједишта општине.

Најближи жељезнички коридор је удаљен 25 км од града и Теслић преко Добоја повезује са Европом.

Природне љепоте општине Теслић

Према конфигурацији земљишта припада брдско-планинском региону Републике Српске јер преко 60% територије општине обухвата брдско-планинско подручје. Подручје општине чине двије физичко-географске цјелине и то : Припанонски обод коме припада 40 % територије општине на њеном сјеверном дијелу који обухвата долине Усоре, Мале Усоре, Мале Укрине и побрђе Јаворове са надморском висином 300 до 500 м, те Динарско подручје (око 60 % територије општине) на јужном дијелу које обухвата планине Борја, Очауш, Трогир и сјеверне огранке Влашића гдје надморске висине достижу и до 1400 м. Сливу поменутих ријека припада низ мањих рјечица и потока, посебно у брдском дијелу, које конфигурацију општине чине врло сликовитом. Подручје општине је богато природним изворима и термалним водама.

За туризам а и културу посебно је значајан манастир Липље који је задужбина Немањића, а налази се на удаљености од само 10 км од магистралног пута Теслић-Бања Лука од мјеста Клупе.

Природним љепотама општине доприноси и позната Растушка пећина богата пећинским украсима и великом колонијом ендемског слијепог миша.

Клима је умјерено-континентална са нешто оштријим зимама због планинског подручја. Температуре се крећу од 38⁰ целзијуса љети до -20⁰ целзијуса зими. Просјечан ниво падавина је око 1000 лит/м² годишње.

Оваква клима погодује развоју пољопривреде, нарочито воћарства и сточарства као и туризма те бројним другим гранама привреде.

Дакле, Теслић заиста има шта понудити:

ТЕСЛИЋ Љети и зими шаролика понуда за све генерације Бања Врућица – Хајдучке воде

1.2. Демографска слика

Општину Теслић чини 50 насељених мјеста организованих у 49 мјесних заједница са укупно 53.000 становника. Општина Теслић је једна од слабије насељених општина у Босни и Херцеговини са свега 60 становника/км² што је испод просјека БиХ која има просјечно око 75 становника по км².

Општина Теслић има низак степен урбанизације што потврђује и податак да 79 % становништва живи на селу.

Око 10.500 становника живи у градском подручју. На подручју Бање Врућице живи око 3.000 становника, а остали у руралном дијелу општине. Иако је становништво доминантно рурално не можемо рећи да се бавило пољопривредом као доминантним занимањем.

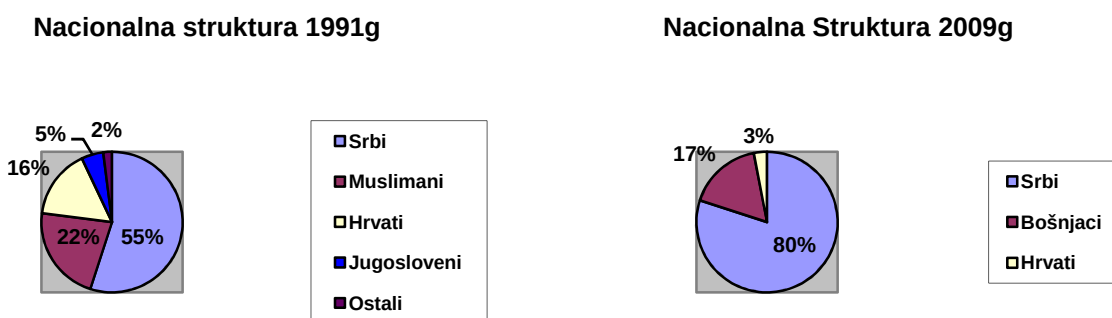
У претходном периоду пољопривредна производња је била заступљена, али је њена основна карактеристика била уситњеност и екстезивност, те оријентација ка задовољењу потреба властитог домаћинства. Већина становништва је изворне приходе остваривала у државним предузећима и установама и од „привременог рада“ у иностранству.

Према попису становништва из 1991. године на подручју општине је живјело 59.632 становника. Од тог броја на Србе је отпадало 32.953 или 55 %, на Муслимане 12.801 или 22 %, на Хрвате 9.549 или 16 %, на Југословене 3.427 или 5 % и на остале 1.002 или 2 %.

Ратна догађања су имала за посљедицу велике миграције становништва, па је непосредно после рата на подручју општине живјело око 45.000 становника. Према садашњим процјенама број становника се креће око 53.000, што говори о значајном броју повратника.

Структура по националном критеријуму је следећа: Срба има око 80 %, Бошњака око 17 %, а Хрвата има свега 3 %.

Националној шароликости наше општине доприносе и националне мањине које не карактерише бројност популације али је присутна бројност мањина. На подручју општине већ више од једног вијека живе Роми, затим ту су Италијани, Нијемци, Пољаци и Јевреји који су у Теслић пристигли у вријеме изградње првих фабрика крајем 19. и почетком 20. вијека као стручна и квалификована радна снага.

Слика 2. Промјена националне структуре становништва

1.2.1. Старосна структура становништва

Ред.бр.	Старосна доб	Број становника	Структура
1.	0-14	8.480	16 %
2.	15-65	37.100	70 %
3.	Преко 65	7.420	14 %
4.	У К У П Н О	53.000	100 %

Веома је битан податак да од укупног броја становништва 70% спада у радно способно што је показатељ да имамо значајан потенцијал у ресурсу радне снаге.

На подручју наше општине има око 4 300 пензионера.

У категорију радно неспособног становништва спада и око 980 инвалида протеклог рата. Оно што посебно забрињава је негативан тренд у укупном броју становника. Он је посљедица негативне стопе наталитета и полаганог исељавања.

1.2.2. Дијаспора

У другим државама тренутно живи и ради преко 6.500 грађана наше општине или приближно 11,5% од укупног броја становника општине Теслић. Међу припадницима ове популације постоји значајна разлика у опредјељењу по питању односа према повратку из иностранства. Треба разликовати дијаспору која је „на привременом раду у иностранству“ и дијаспору која је дефинитивно одселила у друге земље без озбиљне намјере да се трајно врати на подручје општине

Претпоставља се да је емоционална повезаност са Теслићем свакако јача код оне која се намјерава вратити, али свакако сигурно на обије категорије суграђана може се рачунати као потенцијал у планирању стратешког развоја.

Посјете дијаспоре су углавном за вријеме вјерских празника те у сезони годишњих одмора. Тада град заживи пуним капацитетом и тада се види колике би биле могућности када би се створили услови за запошљавање тих категорија на подручју општине.

Многи вријеме годишњих одмора користе да би посјетили родбину и пријатеље, као и за задовољавање здравствених, туристичких, вјерских, административних и других потреба.

ТЕСЛИЋ

Ваш партнер за здравље -
професионално и са осмијехом!
Бања Врућица

Међутим, уколико не постоји могућност за запошљавање свих припадника дијаспоре у локалној средини, треба максимално подржати напоре да се створе услови за развој властитог бизниса или користити их као промоторе нашег туризма. Они су сигурно прави и искрени промотори љепота којима општина Теслић располаже. Као такви, представљају важан сегмент партнерства у иностранству у смислу стратешког партнера овог града. Због тога један од стратешких праваца наше општине треба да буде повезивање са дијаспором те њено укључивање у стратешки развој.

1.3. Тржиште рада

1.3.1. Увод

За Теслић се може рећи да има дугу индустријску традицију јер су прве фабрике направљене крајем 19. вијека. Сходно томе, има и традицију стварања квалификоване радне снаге. Велики допринос томе даје Средњошколски центар у Теслићу који већ десценијама ствара стручне и квалификоване раднике разних образовних профила. Због тога, на тржишту рада највећи број од укупног броја незапослених лица су радници који имају одређене квалификације, док је број неквалификованих радника знатно мањи. Од укупног броја радника који се налазе на евиденцији бироа за запошљавање су најбројнији КВ радници (1.429 или 38 %), затим слиједе радници са ССС (675 или 18 %), а најмање је радника са ВСС (36 или 1 %).

Од занимања у КВ групи најбројнији су аутомеханичари, машинбравари, електричари и столари. У групи радника са ССС најбројнији су дрвни техничари, затим економски техничари, медицински техничари и електротехничари. У групи ВСС најбројнији су дипломирани економисти.

Разноликост стручне и квалификоване радне снаге:
Предност Теслића за потенцијалног инвеститора.

1.3.2. Незапосленост

Према тренутним показатељима број незапослених на евиденцији завода за запошљавање је 3.729 од чега су 2.188 мушкараца и 1.541 жена.

Конкретнија структура незапослених је дата у сл. табелама:

Активна понуда радне снаге са евиденције незапослених и промјене на евиденцији

за мај 2009 год. Општина Теслић

Старосна структура		Учешће у структури
Укупно незапослених	3729	100, 00 %
Мушкараца	2188	58, 68 %
Жена	1541	41, 32 %
Од 15 – 30 година	886	23, 80 %
Од 30 - 50 година	2039	54, 68 %
Од 50 - 65 година	804	21, 52 %
УКУПНО	3.729	100, 00 %

Према квалификационој структури понуда радне снаге је следећа:

Неквалификованих је 1.404 или 37.65%; ПК и НСС 131 или 3,51%; КВ 1.429 или 38,32%; ССС 675 или 18,10%; ВКВ 33 или 0,88%; ВШС 21 или 0,56% и ВСС 36 или 0,97%.

Структура занимања је разнолика јер и радници који траже посао имају веома различите квалификације.

1.4. Инфраструктура

1.4.1. Путна инфраструктура

За општину Теслић је значај путних-друмских комуникација изузетан, јер је у свом повезивању према унутра и према вани у потпуности ослоњена само на њих. Значај путне мреже је у толико већи уколико се узме у обзир чињеница да је територија општине изузетно велика и да је веома изражена дисперзија насељених мјеста по њеној територији. Нажалост и поред тог значаја, не може се рећи да је путна мрежа добро развијена.

Путну мрежу општине Теслић чине:

Магистрални пут М-4

Општина Теслић, односно град и насељена мјеста Врела, Жарковина, Стењак, Ружевић, Барићи, Ђулићи, Горњи Теслић, Булетић и Прибинић се налазе поред магистралног пута М-4 који повезује Добој и Бања Луку, па се може рећи да имају добру повезаност са

сусједним општинама, ентитетом и државом. Магистрални пут М4 пролази територијом општине у дужини од 26 км и прекривен је савременим путним застором. За општину Теслић има значај саобраћајнице бр. 1.

Регионални путеви

У категорију регионалних путева спадају два путна правца:

- а) Тедин Хан-Бистричак (Р-473) који се простире правцем Сјевер-Југ у дужини од 55 км и повезује мјеста Ступе, Чечава, Укриница, Осивица, Доњи и Горњи Ранковић, Горњи Ружевић, Барићи, Теслић-град, Бања Врућица, Студенци, Каменица, Слатина, Рајшева, Блатница и Јасеница. Асфалтним застором је прекривен у дужини од 52 км;
- б) Клупе-Шњеготина (Р-476) дужине 14 км од чега је свега 6 км прекривено асфалтним застором а повезује мјеста Клупе, Лукавац, Кошћук, Лађевац, Горња Шњеготина и Мишкићи.

Локални путеви

Општина Теслић има 10 локалних путних праваца са укупно 99 км, од чега је око 50 км прекривено асфалтним застором и 16, 5 км припремљено за асфалтирање. Остало је макадам.

Некатегорисани путеви

Укупна дужина некатегорисаних путева је 625 км од чега је асфалтирано свега 60 км.

На основу темпа модернизације мреже локалних и некатегорисаних путева у последњих неколико година процјењује се да би чак и уз учешће грађана модернизација комплетне путне мреже могла бити завршена тек за петнаестак година.

Тротоари и пјешачке стазе

Све главне улице и већина споредних улица у граду имају изграђене тротоаре. Укупна дужина тротоара је 10.890 м. Пјешачке стазе постоје на Бањи Врућици, Булетићу и на градском подручју на локацији према стадиону. Укупна дужина изграђених пјешачких стаза је 3.696 м.

Поред поменутих стаза, извршено је пројектовање бициклистичко-пјешачких стаза у дужини од око 6.700 м на следећим локалитетима: Врућица, према Гомијеници, у Прибинићу, и у Крајишкој улици са обије стране).

1.4.2. Комуникације и средства информисања

Телекомуникације су на подручју општине Теслић релативно добро развијене што резултује добром увезаношћу становништва са свијетом. Ова констатација је заснована на показатељима о развијености фиксне и мобилне телефоније као и распрострањености интернет веза.

Телефонија

Фиксном телефонијом је покривено око 93 % територије општине. Углавном се ради о модерној кабловској мрежи са 2 главне и 15 мјесних телефонских централа. Капацитети ових централа задовољавају тренутне потребе, чак су према процјени за 10 % већи од потреба. Фиксном телефонијом је обухваћено 11.045 домаћинстава. Укупно је 12.090 претплатничких бројева од чега су 582 броја правних субјеката.

Сигналом мобилне телефоније је покривено око 90 % територије општине. Поред М-тела на подручју општине су присутни и БХ Телеком и Еронет који имају мању покривеност.

Према процјенама на подручју општине постоји 22.000 корисника мобилне телефоније што је према броју становника (53.000) више него задовољавајуће.

Интернет и телевизија

Број корисника који су повезани на интернет везу је око 2.200, од чега су 102 предузећа, а 5 корисника су установе. На брзу везу интернета је прикључено 1.090 корисника, а тренутни капацитет може задовољити потребе 1.344 прикључка са могућношћу проширења на око 6.700 прикључака. Због брдско-планинске конфигурације терена покривеност ТВ сигналом општине није задовољавајућа.

. У насељима брдског подручја квалитет ТВ сигнала је веома лош, укључујући и националне и ентитетске емитере ТВ БИХ и РТРС. Покривеност ТВ сигналом локалних станица (КАНАЛ 3 и Џунгла ТВ), је још лошија иако су ове куће због вијести везаних за локалну средину веома интересантне за становништво.

1.4.3. Електрична енергија и комунална инфраструктура

1.4.3.1. Електромрежа

Општина Теслић има обезбијеђено напајање са два 110 кV далековада (из правца Прњавора и из правца Добоја). Раније је постојао и трећи 35 кV далековод – из правца Јелаха као резервни.

По капацитету, главна трафостаница са 110/35 кV 20 MVA трансформатором и два 35/10кV 8MVA је потпуно довољна за потребе потрошача. Једини проблем представља недостатак резервног трансформатора 110/35кV за случај да постојећи остане ван функције. На терену су поред поменутих распоређене три 35/10кV трафостанице и 240 трафостаница 10/04кV као и 32 трафостанице у власништву предузећа. Тиме је обезбијеђена довољна количина електричне енергије свим потрошачима на подручју општине, са могућношћу задовољења знатно већих потреба. На подручју општине постоји 17.500 потрошача од чега су око 16.500 домаћинства. Њихова укупна годишња потрошња износи око 84.000.000 kWh ел. енергије. Просјечна мјесечна потрошња коју остварују домаћинства је у рангу са просјечном потрошњом на нивоу Републике Српске (350-400 Kwh/ мјесец).

Електрична енергија се до корисника дистрибуира са 300 км 10кV далековада и 1.200 км нисконапонске мреже. Модернизација и реконструкција нисконапонске мреже у цјелини добро напредује јер се у задњих неколико година улаже у њену модернизацију и обнову, са око 1.200.000, 00 KM годишње. На тај начин је модернизовано преко 35 % укупне мреже (бетонски стубови и кабловски снопови умјесто дрвених стубова и жица).

Јавном расвјетом је покривено цјелокупно подручје града, центри свих већих мјесних заједница и сва значајнија мјеста и раскршћа (око 30 локација је покривено јавном расвјетом).

1.4.3.2. Водоснабдијевање

Снабдијевање водом града и приградских насеља ријешено је водозахватом на Усори 8 км узводно од града Теслића. Производња воде се врши на филтер-станици смјештеној уз саму ријеку Усору. Дистрибуција воде се врши преко пумпи, а друга висинска зона се снабдијева преко препумпних станица. Са градског водовода се снабдијева око 7.000 стамбених јединица и око 600 привредних субјеката. Водоводом управља предузеће комуналних дјелатности „Рад“ Теслић.

Капацитет градског водовода је недовољан у критичним љетним данима, када је потрошња повећана, па у неким дијеловима долази до редукције у испоруци воде.

У руралним подручјима постоји неколико квалитетно изграђених локалних водовода као што су водоводи и водозаквати у Булетићу, Прибинићу, Витковцима, Блатници и Каменици, који обезбјеђују квалитетно снабдијевање грађана здравом и питком водом. Нешто лошија рјешења у снабдијевању водом имају Очауш, Младиковине, Липље, Шњеготина и шире подручје Чечаве. Квалитету воде из ових водовода се не придаје потребна пажња и она се веома ријетко или никако не контролише што би требало хитно промијенити.

Процјењује се да се разним водоводним системима водом снабдијева око 10.000 домаћинстава, а да се изворима и бунарима снабдијева око 3.500 домаћинстава.

1.4.3.3. Канализација

Канализациони систем града Теслића и Бање Врућице је међусобно повезан и представља „мјешовити систем“, с обзиром да се у исту канализациону мрежу сакупљају и површинске и фекалне воде. Постоји могућност проширења канализационе мреже на приградска насеља Стењак, Доња Врућица, Ћулићи, Рудник за шта су углавном пројекти завршени. Према Руднику и Ћулићу један дио канализационог колектора је већ урађен.

Отклањању изражених недостатака на канализационој мрежи као што су уска грла, мјестимично застарјела мрежа и неких други недостатака треба поклонити одговарајућу пажњу.

Комплетном канализацијом управља ПКД „РАД“ а.д. Теслић.

1.4.3.4. Прикупљање и одвоз смећа

Прикупљање и одвоз смећа је организовано као редовна активност за град и сва приградска насеља као и за центре већих мјесних заједница (Прибинић, Чечава, Блатница). За остале мјесне заједнице одвоз смећа се врши по позиву.

Одвоз и депоновање смећа врши ЈКП „Комуналац“ а.д. Теслић. Предузеће располаже са 4 камиона специјализована за одвоз смећа који су довољни по капацитету да подмире постојеће потребе.

Смеће се прикупља и одвози на класичан начин без одвајања корисног отпада тако да је скупљање секундарних сировина сведено на прикупљање старог жељеза и осталих метала. Смеће се депонује на отвореној градској депонији „Лучинац“ удаљеној 4 км од града на коју се дневно депонује приближно 100 м³ неселективног отпада са подручја општине Теслић. Према садашњем расположивом простору локације „Лучинац“ и количини дневног депонованог отпада, уз добро одржавање ова депонија може да прима отпад најдаље 5 година. Да би јој продужили вијек неопходно је већ од идуће године прићи селективном скупљању отпада уз потпуно одвајање корисног отпада.

1.4.4. Просторни план и градња

Просторни план општине Теслић усвојен је 2004. године и односи се на период до 2015. године. За подручје Бање Врућице просторни план је донешен још далеке 1987. године.

Генерални урбанистички план јединственог подручја града Теслића усвојен је 1971. године.

У овом тренутку у изради је нови ревитализовани Урбанистички план Теслића и требало би да буде завршен до краја 2010. године.

Највећи дио урбанистичког плана је разрађен у Регулационе планове по градским зонама и већи дио тих планова је ревидиран према актуелној ситуацији и потребама. Овдје је важно напоменути да су и највећи дијелови индустријских зона дефинисани регулационим плановима уз напомену да је у току ревизија и усклађивање регулационог плана комунално-радне зоне у којој су предвиђене локације за нове погоне из области мале привреде, услуга, занатства и прераде.

Општинском одлуком о грађевинском земљишту одређено је 6 зона за обрачун ренте и 5 зона за обрачун уређења грађевинског земљишта.

Не постоји евиденција о бесправно изграђеним објектима, али се зна да је бесправна градња готово занемарива. Знатан број, давно изграђених објеката без одобрења, када та одобрења нису ни тражена, данас је, захваљујући Одлуци о легализацији бесправно изграђених објеката легализован. Може се са сигурношћу рећи да бесправна градња не угрожава планове и развој.

У ратном периоду минирано је 3.650.000 м² земљишта општине Теслић, са 811 идентификованих локација и 11.885 минско-експлозивних средстава. До 31.12.2008. године реализовано је 29 пројеката деминирања и деминирано је 552.655 м² земљишта.

1.5. Привреда, предузетништво и бизнис

Општина Теслић је до 1992. год. улазила у круг средњеразвијених привредних средина. Томе је првенствено доприносила развијена индустрија (дрвна, хемијска, металопрерађивачка, индустрија обуће и друге) те грађевинарство, саобраћај и трговина. Традиција индустријске производње и релативно велик број запослених у њој је један од разлога релативно слабе развијености приватног предузетништва и малог бизниса. Људи су се првенствено ослањали на тражење егзистенције у државним предузећима и сигурности која је из тог радног односа произлазила. Релативно добри природни ресурси, нарочито у шумама су били основа за прерађивачке капацитете и за запошљавање.

Стагнацијом великих предузећа (због лоше проведене приватизације и лошег пословања) база за запошљавање коју су та предузећа чинила је нестала. Људи су се окренули приватном бизнису, тако да тренутно постоје значајни привредни субјекти у приватном власништву (три значајне фирме у дрвопрерађивачком сектору, двије фирме у металопрерађивачкој индустрији, успјешно приватизоване фирме у грађевинарству и хемијској индустрији као и врло значајан ЗТЦ Бања Врућица).

У задњих 5 година, број малих подузетника у малим бизнисима, самосталним занатским и СЗТ радњама је повећан, тако да се полако осјећај и ријешеност ка окретању приватном бизнису повећава.

1.5.1. Природни ресурси у могућностима развоја привреде

Досадашњи развој привреде наше општине био је претежно наслоњен на природне ресурсе којим располажемо. **Шуме**, тј. дрво као наш највећи природни ресурс је основа на којој је настао и град Теслић. Наиме, прве фабрике подигнуте крајем 19 вијека биле су из области прераде дрвета и то хемијске и механичке (данашња Дестилација и Борја). Око тих фабрика никла су насеља која су прерасла у град Теслић.

Други по значају ресурс су **љековите минералне воде** на основу којих се развио здравствени туризам са Бањом Врућицом као изванредним привредним потенцијалом. Ова два основна и највећа ресурса су и даље основа за привредни развој.

Пољопривредно земљиште је значајан природни ресурс за општину Теслић, која по доминантној конфигурацији терена припада брдскопланинском подручју. Од укупне површине општине (84.600 ха), у пољопривредно земљиште спада 34,5% или 29.182 ха. Од тога 19.947 ха, или 68, 4 % укупног пољопривредног земљишта су оранице. По својим особинама пољопривредно земљиште којим приватна и правна лица располажу представља значајан ресурс у производњи хране, посебно биолошки исправне хране. Пољопривредно земљиште представља основни предуслов за развој сточарства и воћарства који имају добре могућности развоја на подручју општине Теслић.

Богатство шумским рјечицама и потоцима као и бројним изворима је значајан потенцијал у погледу очувања здраве околине и развоја туризма, посебно сеоског.

Минералне сировине на подручју општине Теслић су у прошлости детаљно истраживане и експлоатисане. У функцији су били рудник мрког угља и рудник магнезита. Поред минерала магнезита, утврђено је и постојање лапорца као сировине за цементну индустрију, затим доломита као сировине за грађевинску индустрију, гранита као изванредног грађевинско-архитектонског камена, кречњака као најчешћег налазишта грађевинског камена, те шљунка и пијеска као „усорског производа“ који се стално обнавља. Постоје и трагови украсног камена на широј локацији Липље-Шњеготина.

За поједине од ових минерала истраживања нису до краја завршена па их треба наставити како би се показало да ли постоје економско исплативе количине за експлоатацију. Доказане су исплативе количине за гранит „Габро“ за чију је експлоатацију недавно одобрена концесија и за кречњаке као грађевински камен за који су утврђене резерве на „Црној Ријеци“ од преко 2.000.000 м³ и „Градини“ са приближно истим резервама. Експлоатација гранита још није започела док три концесионара за кречњак као грађевински камен су већ започели експлоатацију.

1.5.2. Приватизација на подручју општине Теслић

Процес приватизације државних предузећа (јер сва привредна-друштвена предузећа су посебним законом била инаугурисана у државну својину) на подручју општине Теслић није ишао жељеним током. Код неколико приватизованих предузећа није постигнут очекивани нити уговорени резултат. Код два већа колектива („Машинства“ и „Демос“-творнице обуће) није настављена производња нити су остварена радничка права јер су сви радници остали без посла. Поменути субјекти су запошљавали око 560 радника. Готово идентична ситуација је са предузећима „Тена“, „4.Септембар“, УТП „Борја“ и „Аутотранспорт“- Теслић. И код ових предузећа око 300 радника је практично завршило на улици.

Процес лоше изведене приватизације је изражен и код Производно-трговачких предузећа „Промтес“ и

„Меркур“. И код ова два предузећа је око 100 радника остало без посла.

За остала приватизована предузећа као што су нпр. „Градитељ“, „Нискоградња“, „Дестилација“, ЗТЦ Бања Врућица и неколико мањих предузећа може се рећи да је приватизација успјешно спроведена. Она су мање-више успјешно наставила са радом и релативно добро одржавају ниво запослености.

Највеће предузеће, ДИ „Борја“ Теслић је коначно приватизовано на начин да је Влада РС откупила потраживања повјериоца у стечајном поступку који је трајао скоро три године и на тај начин постала власник највећег предузећа на подручју општине Теслић. Према

плану оживљавања производње у овом предузећу би већ за годину дана 150 радника требало да заснује радни однос, а за три године око 450 што је за општину Теслић значајан резултат.

Неприватизована предузећа су:

1. КП „Комуналац“ Теслић - одстрањивање отпадака смећа и слично,
2. АД „Планина“ Блатница - Теслић – пољопривредна дјелатност
3. АД „Рад“ Теслић - Прочишћавање и дистрибуција воде.
4. АД „Зрак“ Теслић – Производња намјенских производа

1.5.3. Индустрија

Индустрија је у Теслићу дуго била окосница читаве привреде и носилац локалног развоја. Од зачетака индустрије у Теслићу становништво се окретало тражењу егзистенције у индустријским погонима. Још и данас она има веома значајно мјесто у животу локалне заједнице првенствено због традиције, постојећих привредних ресурса на које се наслања и бројности радника који су запослени у овом сектору.

У Теслићу су заступљене следеће индустрије:

1. Дрвна индустрија
2. Металоперађивачка индустрија
3. Хемијска индустрија
4. Текстилна индустрија
5. Обућарска индустрија
6. Прехрамбена индустрија

1.5.3.1. Дрвна индустрија

Дрвна индустрија је била и остала најзначајнија привредна дјелатност на подручју општине Теслић. Четири већа дрвопрерађивача и неколико мањих пилања остварују око 55.000.000,00 КМ укупног прихода и имају близу 800 запослених. Међутим сви заједно још нису достигли значај ове дјелатности коју је дрвна индустрија имала прије 1992 год. До тада је само „Борје“ запошљавало око 1.500 радника у дрвопреради. Очекујући активирање овог колектива кога је откупила Влада РС реалне су претпоставке да ће укупан број запослених у овој дјелатности нарасти на бројку од 1.200.

Недовољан ниво финализације – са изузетком „Лигнакона“ који производи финални производ (производња столица), је основна карактеристика наше дрвне индустрије. То се посебно односи на извоз финалних производа. Нажалост, још увијек као главни производи доминирају полупроизводи као што су: резана грађа, елементи за намјештајну индустрију, плоче од масивног дрвета, паркет, сједишта столица, дијелови за латофлекс лежаче и слични полупроизводи. Финална индустрија је радноинтензивнији дио дрвопрераде па ће освајањем финализације осјетније расти вриједност производње и број запослених.

Значајнији капацитети у овој индустрији су:

- „Дрвокомерц“ д.о.о.Прибинић, са 250 запослених радника, „Елград“ са око 240 запослених, „Лигнакон“ са 190 запослених, „Интерлигнум“ са 62 запослена те „Лигнум“ са 10 запослених.
- Остали прерађивачи су углавном мале пилање које режу грађу за грађевинарство са укупним капацитетом прераде од око 10.000 м³ трупца на годишњем нивоу.

1.5.3.2. Металопрерађивачка индустрија

Некад друга по величини и значају индустријска грана у Теслићу са око 800 запослених, је у транзицијском периоду умногоме изгубила на значају. Један од разлога је у лоше изведеној приватизацији неких предузећа („Машинство“, „Диал“, ТКО, „4. Септембар“) или још неизвршеној приватизацији („Зрак“). Производња се у неким погонима угасила а у неким значајно умањила. Знатан број стручне радне снаге се одселио са ових простора, а технологија је застарјела тако да је данас у металопрерађивачком сектору запослено свега око 200 радника.

Значајнији капацитети у овој индустрији су:

„Машинство“, некада наш највећи металопрерађивач тренутно нема производњу али је власник великог производног простора, ТКО- се бави производњом компресорске опреме и тренутно има 43 запослена радника, „Зрак“ је још увијек неприватизован и успио је очувати производни програм (ради се о намјенској производњи) али у знатно мањем обиму производње, тако запошљава свега 56 радника. „Метал“ д.о.о је приватна фирма за производњу топловодних котлова и тренутно има 30 запослених. „Еурометал“ д.о.о. се бави производњом кашика за утовариваче и ровокопаче. Тренутно запошљава 20 радника.

Остали металопрерађивачи су углавном мањи обртници са по неколико запослених и већина ради првенствено услуге металопрераде или мање лон-послове.

1.5.3.3. Текстилна индустрија

Текстилна индустрија има у задњој деценији значајно учешће у привредној структури на подручју општине.

Предузеће „Девих-текстил“ д.о.о. Теслић је започело са радом 2001. године као директна страна инвестиција предузећа „Девих“ д.о.о. Загреб, да би већ 2004. године изградило савремену фабрику доњег рубља која данас запошљава 350 радника.

Технолошки посматрано на подручју Републике Српске и БиХ ово је најцјеловитија текстилна фабрика која има у потпуности заокружен процес производње који обухвата плетење пређе, дораду плетива, кројење, шивање, израду чипке, контролу квалитета и паковање готовог производа. Готови производи су памучно доње рубље врхунског квалитета. Дневни капацитет је 40.000 јединица доњег рубља. Капацитет се углавном користи у потпуности.

У укупном пословању извоз је достигао одличних 98%.

Мисија „Девих-текстил“ доо Теслић представља основну сврху његовог постојања која се огледа у способности креирања потрошача, тј. стварању производа који ће својим квалитетом представљати вриједност за потрошаче и креирати нове купце. Због тога и предстоји инвестиција у најсавременију технологију у вриједности од око 2.500.000,00 КМ.

1.5.3.4. Индустрија коже и обуће

У овој грани индустрије постоје три произвођача од којих су два значајнија. Ради се о предузећу „Верди“ и предузећу „Шкребић-компани“ која се баве производњом готове кожне обуће. Капацитети ових произвођача су око 420.000 пари обуће на годишњем нивоу које компанија и остварује. Сва производња је намијењена извозу. Основна карактеристика те производње је у томе што се ради о лон-пословима за стране наручиоце- углавном Италијане. Предвиђена инвестициона улагања компаније „Верди“ које планира реализовати у наредне 2 год. односе се на изградњу производног погона од 2.200 м² чиме

би се створили услови за квалитетнију производњу и проширење обима производње (тренутна производња се одвија у изнајмљеним безусловним просторима). У овој грани производње је запослено око 300 радника.

1.5.3.5. Хемијска индустрија

Теслићка хемијска индустрија је у цјелини везана за ХИ „Дестилација“ као синоним зачетака хемијске индустрије у БиХ. „Дестилација“ је основана још далеке 1896. године са основним циљем – производња сирћетне киселине (есенције) на бази суве дестилације дрвета. Као нус производ појављује се дрвени угаљ, и та два производа су до данас остали њени главни производи. Палета производа на бази сирћетне киселине је проширена на Алкохолно сирће, Винско сирће, Јабучово сирће и Ароматизовано сирће, а код угља је освојена производња брикета од ситних фракција дрвеног угља. Поред ових производа освојена је и производња прашка за цементацију челика.

Капацитети у производњи сирћета су око 500 тона на годишњем нивоу, те 11.000 тона угља и брикета. Тај обим производње се оствари на основу прераде 100.000 м³ сировог дестилационог дрвета. Постојећи капацитети се користе 100%.

Од укупне вриједности производње 61% се извози на свјетско тржиште.

Дестилација запошљава 350 радника.

1.5.3.6. Прехрамбена индустрија

У прехрамбеној индустрији постоје три већа капацитета и то два у мљекарској индустрији и један у пекарској индустрији.

Натура Вита је највећи капацитет у области прехрамбене индустрије на подручју општине, са годишњом прерадом млијека од 30.000.000 лит. што представља око 33% инсталисаног капацитета.

Основни производи су јогурт, павлака, пуномасни, свјежи и крем сир и пастеризовано и стерилизовано УХТ-млијеко. Сва производња се пласира на домаћем тржишту. Тренутно запошљава 102 радника.

ДТД Мљекара- Шњеготина је други значајан капацитет у прехрамбеној индустрији који има капацитет у преради млијека од 30.000.000 лит. годишње. Сада се користи 30 % капацитета што значи да се годишње преради око 10.000.000 лит. млијека. Производи 30 врста производа са нагласком на сиреве као најважнији производ. Тренутно запошљава 45 радника.

Унитас је по величини и значају трећи прехрамбени капацитет који се бави производњом свих врста пецива. Дневни капацитет је око 100.000 јединица од чега се користи око 60 %. Сва производња је намијењена домаћој потрошњи. Тренутно има 45 запослених.

1.5.4. Грађевинарство

Грађевинарство је у Теслићу традиционално развијено, практично од када је започета изградња фабрика. Редовно је оспособљавало бројне мајсторе грађевинаре од којих су многи запослење нашли у иностранству као добри мајстори. Одувијек је имало и предузећа високоградње и нискоградње. Највеће грађевинско предузеће из области високоградње је „Градитељ“. Поред њега, постоји и неколико мањих предузећа као што су „Синград“, „Вукадиновић“ који се такође баве високоградњом, те низ мањих грађевинских обрта. У нискоградњи поред већег предузећа „Нискоградња“ постоји и неколико мањих

субјеката који се баве пословима нискоградње. Цијени се да је у пословима грађења на општини данас запослено око 450 радника.

И поред респектабилних локалних капацитета у сектору грађевинарства, на простору општине Теслић је присутна грађевинска оператива с других простора („Минд“, „Добојпутеви“, „Фамусградња“, „Џунглабетон“ и други). То је дијелом због недовољне опремљености наших грађевинара а дијелом због недовољне конкурентске способности.

1.5.5. Превоз и остале услуге

У пријератном периоду, друмски теретни транспорт је захваљујући великој количини роба које су у својој преради имала наша предузећа био веома развијен. Имали смо три предузећа теретног саобраћаја са капацитетима од 1500 тона у једном утовару и са око 140 запослених.

Сада је ситуација сасвим другачија. Предузећа теретног транспорта су угашена а све потребе за транспортом роба углавном обављају приватни превозници. У овом моменту је регистровано 59 самосталних аутопревозника.

Што се тиче јавног превоза људи ситуација је слична оној из пријератног периода. Постоји један већи превозник „Теслић-превоз“ који је приватизовала компанија „Бобар“, и два мања превозника. Поред њих регистровано је 49 такси превозника. Иако је разуђеност територије јако изражена а саобраћајнице доста лоше, може се рећи да је опслуживање грађана са јавним превозом задовољавајуће.

1.5.6. Мало предузетништво

Мало предузетништво чини један од највиталнијих и најзначајнијих сегмената привреде у општини Теслић. Развој ове привредне дјелатности умногоме доприноси бржем расту великих предузећа при чему велика предузећа чине кичму развоја, а мала предузећа запошљавају радну снагу сходно својим потребама и заданим правцима властитог инвестиционог развоја.

Према званичној евиденцији на подручју општине Теслић егзистирају 941 самосталне предузетничке радње и мало предузетништво је присутно у свим привредним гранама општине: пољопривреди, индустрији, трговини, занатству, угоститељству, грађевинарству, превозништву...

Од укупног броја предузетничких радњи, највећи број је оних које се баве трговинском дјелатношћу, извјестан је број оних који се баве услужним дјелатностима, а мањи број оних који се баве производњом.

Што се тиче осталих услуга (аутошколе, сервиси, адвокатске услуге, књиговодствене услуге, угоститељске услуге, трговачке услуге, техничке услуге) оне су различито развијене. Док на једној страни постоји превише продајних објеката – трговина и угоститељских објеката на другој страни је изражен недостатак сервисних и техничких услуга (аутосервиси, сервиси бијеле технике и сл.).

Укупан број предузетничких радњи регистрованих са 31.12.2008. године;

- СЗР	230	самосталних радњи
- СЗТР	47	самосталних радњи
- СТР	369	самосталних радњи
- СУР	175	самосталних радњи
- Превоз ствари	59	самосталних радњи

- Такси превоз лица	49	самосталних радњи
- Ауто школе	11	самосталних радњи
- Превоз лица аутобусом	1	самостална радња
УКУПНО:	941	самосталних радњи

Укупан број запослених у предузетничким радњама по подацима ПИО ПЈ Теслић је 1787 радника.

Везано за анализу приватног предузетништва значајан је податак да је у СМШ "Никола Тесла" Теслић у школској 2008/2009. годину уписано 308 ученика у 12 различитих занатских занимања.

1.5.7. Пољопривреда и шумарство

1.5.7.1. Пољопривреда

Од укупно 846 км² на колико се општина Теслић простира, под пољопривредним земљиштем се налази 29.182 ха (34,5 % укупне површине). Доминира земљиште у приватној својини-25.958 ха или 88,9 %, док је у државном власништву само 3.224 ха или 11,1 %. Према подацима Републичке геодетске управе по структури доминирају оранице са 68,4 % (19947 ха), а слиједе пашњаци (5324 ха), ливаде (2517 ха) и воћњаци (1395 ха). Међутим на терену је стање знатно измијењено посебно код површина под воћњацима које су знатно мање.

Тренутно, на подручју општине, постоје активности на интензивирању развоја појединих области и у том смислу стање је следеће:

- Најважнија и најразвијенија грана је производња крављег млијека. Тренутно на подручју општине постоји око 110 фарми са преко 5 музних крава, које располажу са око 750 грла. То је последица присуства два прерађивачка капацитета (млекаре) на подручју општине. Међутим, због актуелних проблема са откупом млијека, један дио произвођача се одлучује на промјену дјелатности или смањује стадо. Проблем ка интензивирању ове производње, поред нестабилног откупа и плаћања већ преузетог млијека, представљају и лош расни састав и лоши објекти за смјештај, те недостатак механизације и опреме за спремање хране и мжу.
- У овчарству је присутан стални тренд опадања производње узрокован депопулацијом крајева у којима је овчарство било доминантно и појавом бруцелозе која је десетковала стада. Тренутно постоји око 20 стада са преко 100 грла.
- У свињојству су присутне сталне турбуленције због нерегулисаног тржишта, тако да се број фармера који имају тржишну производњу стално мијења.
- У перадарству постоји 5 субјеката који се баве производњом једнодневних пилића, бројлера и конзумних јаја. У току је и изградња још два велика објекта за тов.
- Током 2009 године, започета је производња биолошки исправног поврћа. Тренутно се том
- роизводњом бави 13 произвођача на површини од преко 5 хектара.
- У ратарству је присутан стални помак у начину спремања хране јер се уводе нове технике и опрема, посебно код спремања силаже. Напредак у многоме кочи недостатак нове и савремене механизације, посебно комбајна, берача кукуруза, опреме са силирање и балирање.

- У воћарству је протекле 3 године покренута активност на подизању нових савремених воћњака. У том правцу постоји стални раст интересовања грађана за заснивањем нове производње која ће поштовати савремене критеријуме. Највише су заступљени јабука, шљива и малина. Под савременим воћњацима се тренутно налази око 10 хектара.

Генерално, највећи проблеми односно изазови који успоравају развој пољопривреде су:

- изражена миграција становништва ка урбаним срединама, старење активног пољопривредног становништва,
- недостатак крупне механизације, неорганизован откуп произведених роба, осим млијека и органски произведеног поврћа, недостатак повољних кредитних средстава, уситњеност парцела и неријешени имовинско- правни односи и традиционални приступ производњи.
- лоша образовна структура и недовољна едукованост фармера
- велики проблем развоју пољопривреде представља лоша мрежа локалних путева

У протекле двије године започет је програм усавршавања кроз практична и теоретска предавања које организује општинска служба за пољопривреду.

1.5.7.2. Шумарство

Под шумама на подручју општине Теслић налази се 46.213 хектара у државном власништву и 4.711 хектара у приватном власништву. У структури шума доминирају високе шуме са природном обновом (34.401 ха) што довољно говори о значајном природном ресурсу.

Шумама газдује јавно предузеће Шумарства-Шуме Републике Српске, шумско газдинство “Борја”-Теслић. Шумама у приватном власништву газдују власници у складу са Шумскопривредном основом коју је усвојила СО.

Број запослених у шумском газдинству “Борја” Теслић је 174 од чега је 33 дипломираних шумарских инжењера. Поред узгоја и одржавања шума ШГ “Борја” се бави и експлоатацијом шума властитом шумском механизацијом.

За оба сектора, и државни и приватни, постоје усвојене шумскопривредне основе по којим се газдује и које се у доброј мјери поштују.

Годишње сјече су око 105.000 м3 дрвета од чега је око 63.000 м3 огревно дрво, око 2.000 м3 целулоза и око 40.000 м3 техничко дрво што говори о релативно лошој структури шумских залиха које имамо.

Проблем који оптерећује нормално газдовање шумама су још увијек велике површине шума које су загађене минским пољима. Око 4.024 ха шумског земљишта или 7, 77 % укупне површине шума су минирани површине и готово потпуно девастиране. Поред минираних површина проблем су и неотворени одјели за експлоатацију као и испуњавање свих услова сертификата **ФСЦ** који намеће обавезу примјене свих важећих закона и прописа, уз примјену принципа одрживог газдовања и очувања биолошке разноликости. Подразумијева се и измјештање свих тракторских влака из потока и повремених водотока те уклањање свих дивљих депонија смећа из шума.

1.6. Туризам

1.6.1. Разноликост и традиција туристичке понуде општине Теслић

Општина Теслић представља занимљиву туристичку дестинацију. То је резултат географског положаја, изузетних природних љепота, културно-историјских вриједности и

погодних климатских услова. Општина Теслић посједује природне могућности за развој различитих врста туризма као што су: планински, бањски (представљају богатство термалних извора радиоактивне и минералне воде који су још у раном историјском периоду биле предмет експлоатације у сврху лијечења), религијски, културно-историјски (манастир Липље, стећци) ловни и риболовни (очуваност природе, богатство ријека, разне врсте дивљачи, представљају туристичку атракцију). Позната Растушка пећина са лијепим пећинским украсима и колонијом ендемске врсте сљејепих мишева обогаћује туристичку атрактивност Теслића као туристичке дестинације.

Туризам је у развоју Теслића имао, као и данас, веома значајну улогу. Бањски туризам, који данас има доминантну улогу, био је дужи низ деценија једини облик туризма који се овдје развијао. Он се развијао захваљујући изворима љековите термоминералне воде али и добрих кадрова.

Термоминералне воде повољно дјелују на болести срца и крвотока, проширење вена, болести метаболизма, базедову болест, неуралгије (ишијаси), упалу зглобова, хронични катар желуца, поремећај функције бубрега и јетре, малокрвности, стерилност, посљедице тровања итд. Највећи успјеси су постигнути у лијечењу проширене аорте, снижавању високог и повећању ниског крвног притиска.

Минерална вода Бање дјелује превентивно против карцинома, јер садржи радијумове и магнезијумове соли, затим регулише рад јетре и бубрега, као и рад свих важнијих жлијезда.

Пошто постоје довољне количине термоминералних вода, оне би се осим за терапијске сврхе код лијечења разних болести, могле користити и за загријавање хотела и дијела насеља, као и топлих башта. На овај начин би се постигла значајна уштеда у енергији.

1.6.2. Бањски туризам-Бања Врућица

Данас ЗТЦ "Бања Врућица" броји пет хотела: "Кардиал", "Посавина", "Херцеговина", "Србија" и "Крајина". То су хотели различитих категорија у којима туристи задовољавају потребе смјештаја, исхране и разоноде.

Највећи и најзначајнији је свакако хотел "Кардиал" који има 59 једнокреветних соба, 117 двокреветних са 234 лежаја од чега 48 француских кревета, затим 18 апартмана са 36 лежаја и три студијска апартмана са 9 лежаја. То је хотел са 4 звјездице. који посједује Wellness центар површине од 1600 м² са фитнес центром, базенима, саунама, разним врстама масажа и релаксационим програмима. Поред тога посједује и велику конгресну дворану са 300 сједишта, четворостазну аутоматску куглану и ноћни бар као и велики луксузни ресторан са терасом капацитета око 400 мјеста и аперитив барове.

Хотел "Посавина" (267 лежаја), хотел „Херцеговина“ (164 лежаја) и хотел „Србија“ су хотели Б категорије са укупно 613 лежаја и имају додатне садржаје као што су пицерија, салони, кино сала и комплетан медицински тракт са комплетном дијагностичком и терапијском опремом.

Хотел "Крајина" је "Ц" категорије (144 лежаја) који располаже са ТВ салом и кадама са минералном водом. Да би могао примати госте, овај хотел је неопходно реновирати.

Модерни спортски терени за мале спортове су недавно изграђени у Бањи Врућици а у припреми је изградња великог фудбалског игралишта са вјештачком травом и великог базена.

Спортско-рекреативни туризам се може комбиновати са лијечилишним у овом случају бањским туризмом.

Бањски и планински туризам на подручју општине се могу међусобно допуњавати. Све додатне информације једноставно на једном мјесту. Web-страница Бање Врућице је:

<http://www.banja-vrucica.com>

1.6.3. Планински туризам

Подручје општине Теслић има све природне предуслове за развој планинског туризма. У прилог томе иде и чињеница да једну трећину територије чини земљиште са преко 500 метара надморске висине. Веома је важно да постоје и простране површине изнад 800 метара надморске висине, те платои и планинске стране са нагибима који одговарају развоју скијашких дисциплина.

Мотел "Хајдучка вода" (85 лежаја) је смјештен на планини Борја, поред магистралног пута Теслић – Котор Варош - Бања Лука. Представља саставни дио истоименог спортско-рекреативног центра. У непосредној близини хотела и у самом хотелу туристима стоје на услузи: универзални спортски терени, трим кабинет, диско сала и дјечји забавни парк.

Уз планински туризам, због географске шароликости и пасторалности подручја, велике изгледе и могућности за развој има и сеоски туризам. То је свакако могућност о којој у перспективи треба размишљати а наредни период искористити за стварање инфраструктурних – нарочито путних предуслова и едукације домаћег становништва да се оспособи за пружање услуга у сеоском туризму.

1.6.4. Конгресни туризам

С обзиром на туристичку атрактивност Бање Врућице и њене шире околине, хотеле високих категорија, друге погодности, као и чињеницу да се сваке године повећава број домаћих и међународних скупова, конгресни туризам овдје има своју будућност и доприносиће остварењу већих прихода у току године. Скупови се организују у предсезони и постсезони што утиче на бољу искориштеност смјештајних капацитета као и коришћење осталих туристичких услуга.

Конгресни туризам као вид манифестационог туризма је потребно још више развијати из разлога што је потрошња учесника већа неколико пута (3 - 5) од потрошње осталих туриста. Учесници осим за смјештај и храну, велики дио потрошње остварују у трговини и осталим ванпансионским услугама.

Обновљени хотел Кардиал нуди бројне модерне услуге за конгресни туризам, сајмове, састанке са потребном инфраструктуром, висококвалитетно угоститељство, и све могућности за атрактивни додатни програм за дружење.

1.6.5. Туристичке манифестације

Поред наведених манифестација у Теслићу се одржавају и шаховска такмичења веома високог ранга. Ту је и Ликовна колонија те традиционална манифестација „Сабор народног стваралаштва“.

Све ове и друге манифестације организоване на овом подручју представљају допуну бањском и планинском туризму. Треба их убудуће неупоредиво више користити за презентовање укупних туристичких могућности Теслића.

Велике вјерске манифестације (Велика госпа на светишту Концило, Илиндан у Теслићу, Збор по Петрову дану у Прибинићу, велики збор по Илиндану у манастиру Липље и други) могу да привуку велик број посјетилаца из дијаспоре.

1.6.6. Туризам и укључивање грађана

Посебно треба нагласити да Теслић као туристичка дестинација односно као општина са туристичким потенцијалом, ако га жели искористити – а сигурно да то жели – треба да посебно прати читав аспект укључивања грађана кроз едукације и мотивације. Сваки грађанин мора да буде свјестан колико може:

- а) сам користити туризам – кроз продају домаће хране, додатан број муштерија код фризера и зубара и сл.
- б) колико може допринијети – кад уреди лијепу башту, да ће читава заједница профитирати, туристи ће осјетити да је заједница атрактивна и радити рекламу, што на крају увећава општинске приходе те њезине могућности да подржава оне, којима то треба, односно да ради нешто корисно ;
- ц) колико може штетити заједници, привреди а тако и самоме себи и својој дјеци на дужи рок, јер је нпр. чиста средина директно повезана са атрактивношћу туристичке дестинације, а тиме и економским развојем.

1.6.7. Туристичка организација и људски ресурси те дугорочне потребе туризма у Теслићу

Општина Теслић је у јуну 2009 формирала Туристичку организацију која има надлежност да повеже све актере значајне за развој туризма те да их анимира ка сарадњи. Кроз њихово повезивање идентификује нове потребе те их промовише у заједници.

Посебан нагласак рада туристичке заједнице је на комуникацији са грађанима како би активно учествовали у развоју. То су нпр. Акције као „најљепша башта“, „чисти околиш – атрактивност за госте – нова радна мјеста“ и слично.

Туристичка организација је централни актер у маркетингу заједнице и у смислу пружања маркетиншке подршке свих привредника, који се баве туризмом у ширем смислу.

Посебно треба нагласити да Теслић као туристичка дестинација односно као општина са туристичким потенцијалом треба да развије и примјерене специјализоване људске ресурсе, које су усмјерени или директно на туристичке дјелатности или индиректно (на примјер) на подручју здравственог туризма.

1.7. Образовање и култура

1.7.1. Образовање

На подручју општине Теслић у области школства ради једна предшколска установа, осам централних, 27 подручних основних школа и двије средње школе.

1.7.1.1. Предшколско образовање

Једина установа у којој се континуирано одвија рад са дјецом предшколског узраста је дјечије обданиште "Палчић".

Примарни циљ овог образовања дјеце (105 дјеце) од 4, 5-6 година је на социјализацији и превазилажењу сепарационе кризе дјеце, што утиче на динамику наставе у почетним мјесецима првог разреда.

Капацитети предшколске установе су довољни да приме сву дјецу коју родитељи желе да смјесте у предшколску установу на васпитавање и образовање, а главни разлог

немогућности укључивања дјеце из руралних подручја у ту установу је територијална разутаост општине.

1.7.1.2. Основно образовање

У току школске 2008/2009. године на подручју општине Теслић радило је осам централних школа и 27 подручних школа од који су двије подручне школе деветоразредне и то у Горњој Шњеготини и Каменици.

Укупан број ученика у основном образовању на подручју општине Теслић је 4.195.

Стање школских објеката:

Школски простори најнепосредније утичу на рад у школама и већина школа располаже са довољним простором за рад са ученицима, али квалитет као и стање неких школских објеката, те учила и опрема са којом располажу, још увијек не задовољава у цијелости.

Кадрови и стручна заступљеност:

Што се тиче кадровског потенцијала он је на задовољавајућем нивоу иако недостају кадрови из предмета њемачког и енглеског језика, музичке и ликовне културе, разредне наставе, техничког образовања, математике, хемије и физике. Највише недостаје наставног кадра за разредну наставу иако је и тај број смањен на минимум.

Библиотеке:

Све основне школе посједују библиотеке за потребе ученика и наставника са фондом од 57.445 књига.

1.7.1.3. Средњошколско образовање

На подручју општине Теслић раде двије средње школа од којих је једна Средња мјешовита школа "Јован Дучић" у којој има 809 ученика, а друга је Мјешовита школа "Никола Тесла" са 606 ученика.

Образовни профилу у обе школе су: гимназија, економски, трговачки и угоститељско-кулинарски техничари са четворогодишњим школовањем и трогодишњим школовањем, машински техничари, техничари финалне обраде дрвета, техничари друмског саобраћаја и техничари електронике, а у систему трогодишње наставе стицана су знања за занимање бравара, аутомеханичара, варилаца, инсталатера, обрађивача метала резањем, столара и електричара.

Школовање кадрова није у потпуности усклађено са потребама локалног тржишта рада.

1.7.2. Култура

1.7.2.1. Културне установе и институције

Једина јавна установа у области културе на подручју општине Теслић је Народна библиотека „Данило Киш“.

Остале културне институције, Српско просвјетно и културно друштво „Просвјета“ и Бошњачко културно друштво „Препород“, иако се финансирају из општинског буџета немају статус јавне установе, већ у формално-правном смислу представљају удружења грађана. То исто се може рећи и за Аматерско драмско позориште „Бранислав Нушић“, с тим што је оно тек недавно регистровано и због тога се није нашло на списку буџетских корисника у 2009. години.

Општина Теслић располаже солидним простором који је намијењен културним садржајима. Поред просторија Народне библиотеке, ту је и недавно реновирана и проширена зграда градског биоскопа, коју користи СПКД „Просвјета“. Ту су и простори амфитеатра Средњошколског центра као и новоизграђена спортска дворана који могу послужити масовнијим културним манифестацијама и приредбама.

1.7.2.2. Културне манифестације и активности

Општина Теслић је предана стварању амбијента за развој и афирмацију културе и културних дешавања. Од значајнијих културних манифестација ту су Сабор народног стваралаштва, сада већ традиционална регионална манифестација, затим Теслићко љето, новозапочета манифестација која има више културних догађања током љета међу којим је и двовечерњи отворени концерт рок и поп музике, културноумјетничке приредбе поводом прославе неких јубилеја или празника, ликовне изложбе које два пута годишње приреде локални ликовни умјетници (нажалост ликовна колонија је престала да функционише).И поред тога не може се рећи да културни живот цвјета у Теслићу. Чини се да је основни разлог у недовољности кадра који би се бавио организацијом културних активности као и мала средств за финансирање већег обима културних манифестација и догађаја.

Поред народне библиотеке као самосталне културне установе, своју библиотеку има и СПКД „Просвјета“, а у њеном посједу је и биоскопска дворана и мања галерија.. У оквиру овог друштва постоје и ликовна и музичка секција. Позоришна секција дјелује у окриљу Аmaterског позоришта, а већ неколико година у Теслићу егзистира плесна секција Плесног клуба „Болеро“ из Бањалуке. Такође, осим „Просвјетине“ музичка секција постоји и у Народној библиотеци „Данило Киш“, као истурено одјељење музичке школе из Прњавора.

1.8. Млади и спорт

1. 8.1. Актуелни положај младих

Општина Теслић се активно залаже да младима обезбиједи што је могуће квалитетније услове за бављење спортом у складу са релним материјалним могућностима општине како би она била привлачна заједница за младе окренута према будућности на свим подручима, и тиме пружила шансе и визију трајног развоја.

Истраживање које је урађено 2008. године, у циљу израде документа „Омладинска политика Општине Теслић“, показало је доста реалан пресјек актуелног стања у областима који се тичу живота и рада младих.

У регистру омладинских организација, који се води при Одјељењу за привреду и друштвене активности Општине Теслић, регистровано је 6 омладинских организација које у свом програму рада за активисте организације или кориснике имају младе.

Буџетом Општине Теслић за 2009. Годину, предвиђено је 20.000 КМ за подршку програма младих, што је у поређењу са другим Општинама недовољно за реализацију квалитетних програма и активности. Са друге стране, постојеће омладинске организације нису се довољно ангажовале да заједнички заговарају повећање постојећег буџета те квалитетнију распоdjелу истог.

Иако су у неколико наврата од стране омладинских организација као и од стране Омладинског савјета РС предлагани механизми за побољшање положаја младих, што

укључује и формирање разних „тијела“ за младе, они нису до краја спроведени нити су наведене препоруке испоштоване.

1.8.1.1. Институционални оквир

По питању организационог јачања једино је формирана и активна комисија за младе при СО Теслић која у свом саставу нема представника из регистроване омладинске организације. Такође, у оквиру административне службе постоји и Референт за младе. Сва остала „тијела“ (савјетодавни одбор младих, савјетник начелника за питања младих као и локални омладински савјет итд) до данас нису ни разматрана за оснивање.

1.8.1.2 Намјенске просторије за младе

Тренутно не постоји адекватан простор који служи младима за њихове активности а који заокружује све сегменте омладинског активизма. Постоји неколико канцеларија које су додијељене омладинским организацијама на кориштење, али се у њима може одржавати минималан број активности. Исто тако, не постоји довољно уређених терена у насељима које би млади могли користити за провођење слободног времена.

1. 8.2. Спорт

На нивоу општине спорт је организован кроз клубове и друштва али није организован спортски савез на нивоу општине. Кровна организација за спорт је Стручни спортски савјет који би требало да оствари функцију координатора спортских активности. Стручни савјет је скоро изабран па још није преузео комплетну функцију која му припада.

Он мора у што краћем року да припреми и предложи планове и програме развоја спорта и на бази њих финансијски план који ће понудити Скупштини општине као највећем финансијеру спорта.

1.8.2.1. Спортски клубови

На подручју општине Теслић организовано је 12 клубова и четири друштва. Најзаступљенији је фудбал и карате.

Постоје 3 фудбалска клуба, атлетски клуб, 2 карате клуба, кошаркашки клуб, куглашки клуб, рукометни клуб, женски рукометни клуб, стрељачки клуб, шаховски клуб и 4 спортско-ловачко-риболовна друштва са укупно 36 тренера, 42 секције, 701 мушки спортиста и 301 женски спортиста

Чудно је да не постоји организован ниједан одбојкашки клуб иако је некада одбојка била популарна у Теслићу.

1.8.2.2. Такмичења

Сви теслићки клубови узимају активно учешће у такмичењима и то у врло јаким лигама. Почев од Прве лиге РС-а у фудбалу (Пролетер), Стријелци се такмиче у Првој лиги БиХ, Кошаркаши у Другој лиги РС-а, Атлетски клуб је наступао на регионалним, републичким и међународном такмичењима, исто тако оба карате клуба наступала су на регионалним, републичким и међународним такмичењима.

Сви они имају врло добре резултате и трофеје, неки и међународне. Вриједна спомена је чињеница да је наш најуспјешнији и најтрофејнији клуб Стрељачки клуб „Геофон“ био више пута првак БиХ у сениорском и јуниорском саставу и да и сада имамо првакиње БиХ

у женском саставу у стрељаштву. Освојен је значајан број медаља, признања у мушкој и женској конкуренцији и то у свим спортским организацијама (Рукомету, куглању, шаху итд)

1.8.2.3. Спортске манифестације

И поред развијеног клупског спорта Теслић нема пуно значајних спортских манифестација.

Традиционалне су: избор спортисте године, уличне трке, неколико турнира у малом фудбалу, „крос“ такмичења која сваке године организују основне школе, карате турнир и шаховски турнир.

1.8.2.4. Спортски објекти

Доста проблема ствара недостатак адекватних објеката за тренинг и такмичење спортиста и клубова. Овај проблем ће се превазићи активирањем нове спортске дворане чиме ће се ствари у многоме побољшати јер ће у њој моћи тренирати и своја такмичења одржавати кошаркаши, рукометаши, одбојкаши, каратисти, ђудисти.

Дворана ће моћи примити 1400 гледаоца на фиксним трибинама и још око 600 на помоћним мјестима.

1.8.2.5. Финансирање спорта

За теслићки спорт се може рећи да је преко 90% финансиран средствима општинског буџета. Спортисти су то узвратили постижући добре резултате и доприносећи промоцији општине Теслић.

У 2008 години из буџета је за спорт издвојено преко 250.000, 00 КМ а у 2009. износ од 300.000, 00 КМ. Имајући на уму висину укупног буџета општине, евидентно је да издвајања за спорт нису мала.

1.9. Невладин сектор

1.9.1. НВО – Значајни социо-економски актер у заједници

Свако савремено друштво и заједница почива на узајамној сарадњи и координацију активности између јавног, приватног и невладиног сектора. НВО сектор има значајну улогу у артикулацији потреба друшта у домену социално-економског положаја свих грађана локалне заједнице.

Од 1996. године па надаље, на подручју општине Теслић долази до оснивања НВО организација које своје дјеловање заснивају на принципу самоодрживости које искључује финансирање само буџетским средствима него уводи димензију активног односа када је у питању намицање средстава. То је даље имплицирало и изградњу капацитета организација а нарочито када говоримо о људским ресурсима. Највећи квалитативни помак који се десио, односио се на активан ангажман НВО сектора када је у питању реализација појединих пројеката из различитих сфера а који су допринијели развоју заједнице.

1.9.2. Активизам НВО

Тренутно је на подручју општине Теслић регистровано 34 невладине организације према подацима добијеним из Одјељења за привреду и друштвене дјелатности. Од тога је 14

спортских организација, 3 које се баве културом, 2 заштитом права пензионера, 3 које окупљају љубитеље лова, 1 која ради на заштити и промоцији права жена, 1 која се бави заштитом права дјеце са посебним потребама, 6 које окупљају младе и баве се рекреативно- спортским и едукативним активностима уз сегменте развоја волонтеризма, једна која се бави питањима повратка и дијаспоре и на крају три организације које се баве различитим корисничким групацијама али искључиво кроз пројектне активности.

1.9.3. НВО, општина Теслић и буџет

Кроз различите трибине, округле столове, фокус групе и контакте на релацији локална самоуправа, НВО- сектор дошло се до закључка да се НВО-и или удружења не би требала финансирати по систему „преференција“ него по систему реалне процјене њихових активности, постигнутих резултата и капацитета којим би постигли квалитетну реализацију горе поменутих активности. Такав начин функционисања уз максималну транспарентност допринио би бољем схватању улоге организација цивилног друштва које је још увијек недовољно или погрешно, а такодје би допринио успостављању партнерстава измeдђу различитих актера што је предуслов за нове трендове израде и реализације пројеката а нарочито када говоримо о периоду који је пред нама који отвара могућности активног учешћа у предприступним фондовима ЕУ. У том контексту развој НВО сектора треба да се посматра као компаративна предност и процес који ће од „конкурентског“ водити ка „партнерском“ односу.

1.9.4. Актуелни друштвено и економски значајни пројекти НВО са страним партнерима

Пројекти који су тренутно актуелни на подручју општине Теслић а реализују се од стране НВО-а и Удружења:

1. „Од сивог ка зеленом“ – имплементира „Futura plus“ финансира SIDA
2. „Мониторинг дјечијих права на нивоу локалне заједнице“ – имплементира „Futura plus“ а финансира UNICEF
3. „Инкубаторска станица за производњу једнодневних пилића“ – „Bona Fida“ финансира Јапанска влада
4. „Отворена школа фудбала“ – имплементира ФК „Пролетер“ – финансира СССРА и општина Теслић
5. „Промоција пластеничке производње“ – имплементира Удружење ПОЉОТЕС – финансира италијанска провинција Di Belluno и општина Теслић
6. „И ми смо ту“ – имплементира Удружење за помоћ за дјецу са посебним потребама – финансира општина Теслић

Закључак:

У односу на окружење општина Теслић има релативно добро развијен НВО сектор али такодје, постоји још доста простора за његово унапређење.

1.10. Социјална заштита и здравство

1.10.1. Социјална заштита

Број лица на подручју општине Теслић која се могу сматрати социјално угроженом категоријом је 16.624, што представља преко 31 % укупне популације. Ради се о податку који веома брине и оптерећује читаву локалну заједницу. Број корисника по категоријама

је следећи: 301 лице користи додатак за здравствену заштиту, 442 лица користи додатак за туђу његу и помоћ, 268 лица користи новчану помоћ.

Структура лица која се сматрају социјално угроженом категоријом

- стари и изнемогли – 1.070
- избјеглице и расељена лица – (Центар не води евиденцију)
- незапослени – 3.800
- инвалиди – 2.142
- дјеца без родитељског старања – 32
- дјеца корисници додатка на дјецу – 9.580

Износи основне новчане помоћи

Према измјенама и допунама Закона о социјалној заштити (Сл. гласник РС број 110 од 20.12.2003. године) висина новчане помоћи мјесечно износи 41,00 КМ за појединца до 82,00 КМ за петочлану и вишечлану породицу . Додатак за помоћ и његу другог лица је 41,00 КМ.

Центар за социјални рад Теслић је једина установа социјалне заштите на подручју општине Теслић, а основала га је Општина.

Финансирање рада центара за социјални рад у РС се обезбјеђује из буџета општине. Издвојена средства нису довољна за покриће свих потреба њених корисника.

Према Правилнику о пословима и нормативима, стручним кадровима и смјештајним условима Центра за социјални рад (Сл. гласник РС број 4 од 25.01.2002. године) Центар за социјални рад: обавља послове:

- социјалне заштите,
- дјечије заштите,
- породично-правне заштите, старатељства и усвојења,
- кривично-правне заштите малољетника

У погледу кадровске структуре у Центру за социјални рад Теслић су запослени стручњаци сл. профила:

- седам социјалних радника ангажованих на пословима социјалне заштите,
- један правник,

Из наведеног се види да кадровска структура у Центру за социјални рад не задовољава нормативе Правилника јер нема запосленог психолога, дефектолога и педагога.

1.10.2. Здравство

Организација здравства у Теслићу се базира на Дому здравља „Свети Сава“ који поред примарне здравствене заштите (породична медицина, општа стоматологија, хитна медицинска помоћ, дијагностика и лабораторија, консултативно-специјалистичке дјелатности, хигијенско-епидемиолошка заштита) има и одјел за физикалну рехабилитацију и службу за ментално здравље.

Поред Дома здравља здравствену заштиту грађанима пружа 6 реномираних приватних амбуланти разних специјалисти и 3 приватне зубарске ординације. За разлику од неких других локалних средина, теслићани имају срећу да могу користити и здравствене услуге реномиране здравствене установе Здравствено-туристичког центра Бања Врућица.

Сумарно гледајући општина Теслић има завидне здравствене капацитете који могу пружити здравствену заштиту грађанима.

Међутим ипак многи грађани не остварују понуђене могућности јер се процјењује да најмање 10.000 становника није здравствено осигурано. Наиме, многи чланови породица

оних особа које тренутно раде у земљама које нису склопиле билатералне споразуме са РС о здравственом осигурању не остварују право здравственог осигурања. Затим ту су особе које никад и нису биле осигуране као и особе које су задржале осигурање ФБиХ.

Један од разлога неостваривања права на здравствену заштиту лежи у чињеници да још увијек поједини послодавци не осигуравају своје упосленике или нередовно уплаћују доприносе за здравствено осигурање.

Кадровски потенцијали Дома здравља као главног носиоца примарне здравствене заштите су респектабилни. Тренутно имају 140 запослених од чега су 23 доктори-14 доктора специјалиста, 8 доктора опште медицине и један специјализант. Поред њих, запослена су 4 стоматолога и један психолог, затим 5 виших медицинских техничара и 65 медицинских техничара.

С обзиром на чињеницу да је реформом здравства прихваћен модел породичне медицине, на подручју општине је формирано 25 амбуланти породичне медицине од којих су њих 12 у граду а 13 на терену. Због нерационалности, двије теренске амбуланте су укинуте па сада имамо укупно 23. Због потребе покривања толиког броја амбуланти породичне медицине, још увијек је евидентан недостатак доктора па се и ту поставља проблем рационалности. Све амбуланте су довољно технички опремљене и са те стране нема проблема. Проблем се поставља код прибављања прописаних лијекова за пацијенте јер теренске амбуланте немају апотеке са најосновнијим лијековима па пацијент ништа не добија тиме што има доктора на дохват руке, с обзиром да мора ради обезбјеђења прописаних лијекова путовати и више од 20 км.

1.11. Локална управа

1.11.1. Структура локалне управе и структура запослених

Општина Теслић је основна територијална јединица локалне самоуправе у којој грађани, непосредно и преко својих слободно и демократски изабраних представника, учествују у остваривању заједничких интереса и у којој органи општине у границама закона управљају јавним пословима из самосталне надлежности општине и извршавају послове државне управе који су на њих законом пренесени.

Органи општине су: Скупштина општине, као орган одлучивања и креирања политике Општине и Начелник општине као носилац извршне власти.

За обављање послова из своје надлежности, одређених Законом о локалној самоуправи као и Статутом општине Теслић, Начелник општине је, Одлуком о оснивању административне службе општине Теслић, основао Административну службу коју чини 7 одјељења:

1. Одјељење за општу управу са службом за правну помоћ;
2. Одјељење за просторно уређење;
3. Одјељење за стамбено – комуналне послове;
4. Одјељење за привреду и друштвене дјелатности;
5. Одјељење за борачко – инвалидску заштиту;
6. Одјељење за финансије;
7. Одјељење за инспекцијске послове;

и 3 организационе јединице:

1. Стручна служба Скупштине општине;
2. Канцеларија (кабинет) начелника,
3. Служба за заједничке послове.

Правилником о организацији и систематизацији радних мјеста Административне службе општине Теслић систематизована су радна мјеста свих запослених уз навођење описа послова које обављају.

У Административној служби општине Теслић је формиран Одсјек за развој чији је задатак, између осталог, да учествује у припреми стратегије развоја општине, као и у дефинисању и остваривању политике локалног и регионалног развоја.

Укупан број запослених у Скупштини општине Теслић је 114 и то: 2- магистра, 53-Висока стручна спрема, 11- Виша стручна спрема, 29- Средња стручна спрема, 10- основна школа, 6-КВ, 3-ВКВ.

1.11.2. Комуникација са грађанима и Шалтер сала

Општина Теслић је изградила шалтер салу у оквиру пројекта GАР-а, која је почела са радом у новембру 2006. године. Тиме су бројни проблеми превазиђени, а грађанима је омогућено ефикасније обављање услуга. Отварањем шалтер сале у многоме је олакшан приступ грађанима да остваре своја права, јер сада грађани добију све потребне информације на једном мјесту. Скраћен је поступак примања и издавања докумената тако да је управа постала ефикаснија и бржа а грађани задовољнији. Због увођења електронског система праћења докумената у сваком тренутку се зна у којој се фази рјешавања предмет налази и код кога је на обради, те који је рок завршетка предмета.

Службеници општинске управе су прошли обуку за рад и оспособљени су за обављање посла по новим програмима што потврђује и анкета коју су провели представници GАР-а. Анкета каже да је задовољство грађана услугама општинске администрације порасло за 16 индексних поена, односно са 68,59% порасло на 84,74% што представља врло висок проценат.

Општина Теслић се и даље залаже да буде модеран и професионалан партнер грађанима и свим осталим партнерима. Све што се дешава и што се ради на општинском нивоу може се наћи на модерној web-страници општине:

<http://www.teslic.ba>

Поменута Web страница све више постаје средство комуникације са грађанима. Рад на њеном осавремењавању, ажурирању и њеној укупној сервисности (од on-line информација до могућности да грађани путем web странице могу пратити кретање свог захтјева , односно слања захтјева до добијања рјешења или одговора) је следећа фаза у развоју комуникације са грађанима.

Циљ успостављања, коришћења, увезивања и размјене база података је задовољство корисника квалитетом пружених услуга као и запослених и општинског менаџмента, унапређењем организације рада и управљања .Основни задатак административне службе односно запослених у њој је:

- унапређење општих административних процедура уз, истовремену примјену највиших могућих стандарда индивидуалне и колективне културе понашања запосленика уз оптимално познавање законске регулативе а све са постизањем главног циља-**остварити пуни квалитет комуникације са грађанима.**

Да би се одговорило постављеном циљу и постигло констатовано задовољство грађана требало је учинити слиједеће:

1. обезбиједити услуге на једном мјесту (шалтер сала),
2. извршити компјутеризацију услуга (обучити запчлене и извршити унос података у базу) и
3. успоставити инфо пулт и разјаснити улогу истог.

Све се то постигло у релативно кратком року и на задовољавајући начин тако да сада можемо рећи да је:

Општина ТЕСЛИЋ
Професионалан развојни партнер
у дијалогу са грађанима!

Додатно оптерећење које може отежати и успорити остваривање постављених циљева представља недостатак или застарјелост просторно-планске документације, неријешени имовинско-правни односи и несређена грунтовница. Констатовано је велико кашњење у новом премјеру земљишта.

1.11.3. Општински буџет

Општински буџет је врло значајан инструмент у усмјеравању развоја на подручју општине и подмиривању разних друштвених потреба. У неким сегментима живота у друштвенополитичкој заједници има одлучујућу улогу. То се посебно односи на сферу социјалне компоненте и изградње административног кадровског потенцијала. Због свега тога потребно је сагледати буџетске могућности подмирења потреба, нарочито оних развојних. Карактер буџетске потрошње и његову определијељеност развојном циљу приказује **Структура основних буџетских расхода у протеклим годинама:**

О П И С	2006	2007	2008	2009	План 2010
1. ПРИХОДИ БУЏЕТА	8.410.035	12.560.664	11.004.568	13.880.555	11.600.000
2. РАСХОДИ БУЏЕТА	8.472.940	12.692.231	10.751.458	13.900.976	11.600.000
ФИНАНСИРАЊЕ					
АДМИНИСТРАТИВНА СЛУЖБА	1.935.666	2.163.665	2.396.488	2.670.797	2.456.000
КОМУНАЛНО ОДРЖАВАЊЕ	450.574	431.735	537.605	667.077	525.000
КУЛТУРА	29.500	53.948	55.352	126.058	127.500
СПОРТ	235.231	296.339	283.400	306.588	300.000
ПОДСТИЦАЈИ У ПРИВРЕДИ	314.419	330.790	300.547	321.204	500.000
СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	559.500	694.620	718.440	1.479.935	1.243.200
БУЏЕТСКИ КОРИСНИЦИ	2.516.390	2.873.953	4.326.761	6.363.534	3.823.300
ЗДРАВСТВО	41.821	86.342	11.978	39.258	80.000
ОСНОВНЕ ШКОЛЕ	47.711	51.301	115.506	29.467	30.000
ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЈЕКТИ	2.342.128	5.709.538	2.005.381	1.897.058	2.515.000

Структура јасно указује на диспропорцију у кретању расхода између коначне потрошње и оне усмјерене развоју. средства за администрацију, социјалу и остале буџетске кориснике су се у задњих пет година удвостручила гледано на годишњем нивоу, док су средства за подстицаје у привреди и инфраструктурне развојне пројекте остала на скоро истом нивоу. Доста ниска издавања су за културу што је за град са дугом културном традицијом од времена Аустроугарске недопустиво.

Такође, врло мала су издвајања за здравство и школство.

Начин досадашњег планирања буџета је непримјерен стварном друштвенополитичком тренутку у коме се налазимо. Нема довољно приједлога шире заједнице, интересних група-организација, нити има довољне јавне расправе предложеног буџета што указује на неразвијену свијест грађана о правима и обавезама.

1.11.4. Јавне установе чији је оснивач Општина Теслић и које се финансирају из општинског буџета

Из општинског буџета финансирају се следеће установе:

1. Центар за социјални рад
2. Ватрогасна јединица
3. Црвени крст
4. Дјечије обданиште „Палчић“

1.11.5. Јавне установе чији је оснивач Општина Теслић и које се дјелимично финансирају из Општинског буџета

1. Мјешовита школа „Никола Тесла“,
2. Средња мјешовита школа „Јован Дучић“.
3. Народна библиотека „Данило Киш“.

1.11.6. Развој људских ресурса и редовна обука запослених у општинској администрацији

Развој људских ресурса и подизање нивоа свијести у овом правцу је од великог значаја за развој и напредак локалне управе. У том смислу у локалној управи су предузимани одређени подухвати како би се постигао задовољавајући ниво на плану развоја људских ресурса и то: општи курс рачунара, пројекат управне одговорности-GPA (рад у програмима Docupova, Datanova, Panel), рад са OSCE-ом, сарадња са Швицарским црвеним крстом (у оквиру те сарадње одржавани су семинари у више наврата, а теме су биле следеће: Управна одговорност, Развој локалне управе, Повећање учешћа грађана у процесима политика, Канцеларијско пословање...).

Узимајући у обзир број запослених у локалној управи он је у складу са прописаним стандардима и са систематизацијом која то дефинише. Образовна структура запослених је такође задовољавајућа и у складу са горе наведеним прописаним стандардима. Што се тиче добне структуре запосленика можемо навести да је већина њих средње и старије животне доби а да се у задње вријеме појавио тренд запошљавања младих и то углавном по завршетку приправничког стажа у општини. Међутим и поред горе наведених података чињеница је да постоји још много простора за унапређење људских ресурса у локалној

управи и то прије свега на основу перманентног усавршавања запосленог особља које се не би одвијало само кроз организоване групне активности него и кроз развијање свијести о потреби за индивидуалним усавршавањем. Овакав вид усавршавања требало би да се односи на питања струке али и на општа питања која би запосленицима омогућила лакше укључивање у нове трендове. Теме попут лидерства, тимског рада, менаџмента, развијања комуникацијских способности, кодекса понашања, медији и промотивне активности, информациони системи, израда програма и развој пројектне методологије, требали би да постану саставни дио усавршавања сваког запосленог у оквиру њиховог домена. Такодје, евидентно је да веома мали број запосленика влада знањем страних језика а узимајући у обзир реалне потребе када то постаје неминовност, општина Теслић треба изнаћи начин анимирања својих људских ресурса за усавршавањем у том правцу.

1.11.7. Мјесне заједнице

Дана 30.05.2007. године, Скупштина општине Теслић је донијела Одлуку о образовању, пословима и начину финансирања мјесних заједница на подручју општине Теслић. Том одлуком је утврђено постојање 49 мјесних заједница и то:

Центар, Ново Насеље, Мала Усора, Бања Врућица, Бања Влајићи, Бардаци, Барићи, Блатница, Булетић, Витковци, Влајићи, Врела, Горњи Булетић, Горња Радња, Горњи Ранковић, Горњи Ружевић, Горње Липље, Горњи Теслић, Гомијеница, Густе Теслић, Доња Врућица, Доњи Ранковић, Доњи Ружевић, Ћулићи, Жарковина, Ирице, Јасеница, Каменица, Комушина, Луг Барић, Луг Марковићи, Младиковине, Осивица, Очауш, Парлози, Петковићи, Прибинић, Радешаћи, Рајшева, Растуша, Рудник, Слатина, Стењак, Студенци, Угодновић, Узвинска, Укриница, Чечава, Шњеготина Горња.

Мјесне заједнице представљају облике непосредног учешћа грађана у локалној самоуправи и на тај начин утичу на процес доношења одлука од стране органа општине Теслић.

Међутим, досадашња пракса је показала да знатан број мјесних заједница не остварују активности које доприносе афирмацији локалног самоуправљања нити остварују задовољавајућу комуникацију са Општином. Међутим, постоје и примјери, гдје су представници мјесних заједница као и грађани тих средина јако агилни у локалним збивањима и реализовању локалних пројеката и остварују добру сарадњу са општинским органима

У општинским службама је систематизовано радно мјесто координатора за мјесне заједнице тако да се представници МЗ имају коме обратити за своје проблеме.

Грађани општине Теслић су укључени у процес доношења одлука и кроз друге облике непосредног учешћа у локалној самоуправи путем референдума, збора грађана, грађанских иницијатива.

1.11.8. Међуопштинска сарадња

Општина Теслић остварује сарадњу са другим општинама кроз Савез општина и градова. Тај начин сарадње одвија се кроз организоване активности координиране са нивоа Савеза али и кроз индивидуалне контакте и иницијативе општина. Ове активности су углавном дефинисане законским и подзаконским регулативама. На овај начин општина Теслић је укључена у процес умрежавања општина као и у креирање одлука из домена Савеза.

Према подјели на економске регионе а према ЕУ критеријима општина Теслић се налази у економској регији централне Босне (РЕЗ) те по том основу остварује сарадњу са општинама из Зеничко- добојског Кантона и Средње- босанског Кантона. У ову структуру

је укупно укључено 17 општина. Највећи бенефит ове сарадње огледа се у размјени информација, креирању идеја на регионалном нивоу и на превазилажење баријера у комуникацији.

Кроз програмске активности из области пољопривреде општина Теслић је укључена у сарадњу са шест општина из сјеверозападног дијела Републике Српске која подразумијева оснивање заједничке фондације за подршку програмима из области пољопривреде.

Поред тога општина Теслић остварује и међуопштинску и регионалну сарадњу на међународном нивоу. У том смислу, остварује се сарадња са следећим општинама и регионима:

- у Србији, са општинама, Кула, Тутин и Тител
- у Хрватској, са општином Борово
- у Италији, са провинцијом Di Belluno
- у Норвешкој са регионом Sandnes

Ова сарадња се огледа на привредном, културном, спортском и образовном плану. Поред садржајне сарадње која укључује мноштво корисника веома битно је нагласити да општина Теслић на овај начин кроз градјење партнерстава изван граница Босне и Херцеговине ствара предуслове за прекограничну сарадњу у оквиру које има релевантне партнере за заједничке програме и пројекте за повлачење средстава из европских фондова.

II СВОТ-Анализа

2.1. Општа СВОТ анализа

Снаге:

- Географска локација општине Теслић
- Релативна близина великим потрошачким центрима
- Природне љепоте и туристички потенцијали за развој сеоског и вјерског туризма
- Бројност и разноврсност квалификоване и јефтине радне снаге
- Националне и социјалне различитости становништва
- Искуства становништва стечена радом у иностранству и велики број људи у дијаспори који су потенцијални улагачи
- Богати природни ресурси (нарочито термалне воде и шуме)
- Релативно добро развијена инфраструктура
- Добре перформансе малих и средњих предузећа која су преживјела транзицију
- Традиција индустријске производње
- Добро развијена трговина и раст предузетништва за које постоје услови за бржи развој
- Климатски и просторни услови за узгајање пољопривредних култура и сточарство
- Нарасла свијест у руралном подручју да се од добро организоване тржишно орјентисане пољопривредне производње може живјети
- Традиција у развоју здравственог туризма и његови недовољно искоришћени потенцијали
- Добро организоване и оспособљене установе које се баве социјалном и здравственом заштитом становништва
- Развијен НВО сектор спреман на сарадњу са локалном управом
- Развијени потенцијали у култури и спорту (организације, друштва, простори-објекти)
- Добро организована локална управа усмјерена ка праћењу савремених трендова у пружању услуга и партнерству са грађанима

Слабости:

- Недовољна развијеност људских ресурса у појединим секторима друштва
- Лоша старосна и образовна структура у руралним срединама
- Образовни систем није довољно прилагођен потребама тржишта рада
- МСП сектор недовољно развијен
- Низак ниво искоришћености природних и привредних потенцијала
- Неријешени имовинско-правни односи
- Уситњена пољопривредна производња недовољно орјентисана ка тржишту
- Недостатак повољних извора финансирања привредних активности
- Недовољно развијена комуникација јавних установа са грађанима, НВО сектором и привр.
- Висока стопа незапослености
- Недостатак секторалних стратешких докумената
- Низак ниво привредних активности нарочито у металној индустрији
- Закашњела и лоше имплементирана приватизација у индустријском сектору
- Дотрајалост и технолошка застарјелост индустријских капацитета
- Неизграђена пословна клима (процедуре, подстицаји, инфраструктура) за отварање бизниса
- Недостатак адекватног просторног плана и непокривеност простора урбанистичким плановима
- Неразвијена инфраструктура руралног подручја
- Недовољно развијен културни амбијент
- Питања младих (запослење, организовање, финансирање) неадекватно ријешена
- Недовољна спознаја страних инвеститора о могућностима инвестирања на подручју општине

Могућности:

- Активирање производње у ДИ “Борја“ Теслић
- Коришћење дијаспоре као партнера у развоју
- Уређење радно-комуналне зоне „Ланара“
- Доношење Одлука о погодностима за улагање инопартнера и наших грађана из дијаспоре
- Озбиљније програмирати и реализовати Програм едукације становништва на чувању животне средине, чишћењу загађене средине и уређењу свеукупног окружења у сврху развоја туризма
- Кадровско јачање туристичке организације која ће дати пуни допринос бржем развоју туризма као стратешке гране
- Организовање у школама брзе и једноставне преквалификације кадрова
- Едукација већег броја пољопривредника
- Већа повезаност образовања и индустрије
- Изградња и реконструкција локалне путне мреже
- Повећање подручја водоснабдијевања и одводње отпадних вода
- Оснивање агенције за развој МСП
- Јачање сарадње са НВО сектором
- Кориштење капацитета младих
- Максимално кориштење капацитета локалне управе

Пријетње:

- Умањена помоћ донатора
- Кашњење у стварању одговарајућих услова за улагања стратешких и страних инвеститора
- Споро и неефикасно рјешавање имовинско правних односа
- Одлив стучних кадрова и тренд миграције младих
- Одлив становништва из руралних подручја у урбана подручја
- Недовољне активности на одрживом повратку
- Смањење републичких извора финансирања за подршку општинских инфраструктурних пројеката
- Све скупљи банкарски капитал и недостатак средстава за стимулисање развоја предузетништва
- Слободан увоз свих врста производа нижег квалитета и ниских цијена
- Повећање цијена енергената
- Нефлексибилно прилагођавање образовања тржишту рада
- Смањени приходи локалне заједнице доводе до успоравања развоја културе и спорта
- Непостојање процедура о сарадњи НВО – јавног и приватног сектора као и неспремност суочавања са новом друштвеном ситуацијом
- Неспремност локалне заједнице за апсорпцију средстава из предприступних фондова ЕУ
- Свјетска економска криза
- Политичка нестабилност у окружењу
- Изражена општа неликвидност

2.2. Скраћена наративна (макси-макси) анализа социоекономског стања општине Теслић

Повољна географска локација општине. Чињеница да се општина Теслић налази у централном брдскопланинском региону БиХ, релативно близу великих потрошачких центара, даје нам неке предности које користимо и које можемо још боље користити. То се прије свега односи на коришћење природних ресурса, који произилазе из повољне географске локације, као што су шуме, плодно земљиште, термални извори, минералне сировине. Повољна географска локација пружа добар потенцијал, првенствено за развој туристичких дјелатности (здравственог туризма, сеоског туризма и планинског туризма).

Близина Европских транспортних коридора као што је аутопут 5С и добар магистрални пут који повезује општину Теслић са њим, представља важан, позитиван сегмент за могућност развоја.

Национална разноликост становништва је додатни елемент који нам помаже у бољем повезивању са окружењем и пружа веће могућности реализације регионалних пројеката уз партнерство са сусједима.

Значајна понуда образоване и стручне радне снаге којом општина Теслић располаже је врло важан ресурс који може имати велику улогу у привлачењу инвеститора са новим програмима. На евиденцији бироа за запошљавање се налази преко 3.700 лица која траже посао, од којих је њих 2.325 са различитим квалификацијама, што представља значајан податак за будуће инвеститоре у смислу обезбјеђења адекватне радне снаге за своје дјелатности.

Инфраструктура је релативно добро развијена са dobrим јавним комуникацијама. То се прије свега односи на: довољне капацитете телефонских и интернет конекција, развијену електромержу, водоснабдијевање, магистралне путеве који пролазе кроз индустријске зоне, што је значајна предност у привлачењу потенцијалних инвеститора.

Индустријска производња у Теслићу има дугу традицију, нарочито у дрвопрерађивачком и металопрерађивачком сектору. Као резултат тога, у предратном периоду је достигнут завидан ниво индустријске културе у разним сегментима, прије свега у погледу стручне радне снаге у овим областима, а посебно у погледу квалитетних и на тржишту препознатљивих производа. Све то даје широку основу за надоградњу у разним правцима: у диверзификацији производње, повећању квалитета постојећих производа или у креирању нових производа.

Мало предузетништво. У сектору тзв. малог бизниса у ранијем периоду није постојала већа традиција. Томе је дјелимично допринијела превелика ослоњеност на веће индустријске производне капацитете које смо имали. Последњих година у овом сектору постоји позитиван тренд, с обзиром да се све више људи укључује у мало предузетништво и све више људи тражи рјешење у самозапошљавању. Према подацима из 2008. године, на подручју општине дјелује око 930 предузетничких радњи са преко 1.700 запослених. Предузимањем програмираних подстицајних мјера за развој предузетништва, допринијеће његовом бржем развоју.

Пољопривреда као произвођачка грана постаје све значајнија за општину. Људи су препознали значајан ресурс у пољопривредном земљишту које имају и схватили да примјеном савремених метода у пољопривредној производњи, могу себи и својој породици обезбиједити егзистенцију. Климатске погодности и погодности земљишта, омогућују разнолику производњу са нагласком на сточарску и воћарску производњу.

постигнути значајни резултати. Постојећи прерађивачки капацитети дају даљи подстицај развоју сточарске производње. Подстицаји пољопривредној производњи, које даје општина из буџета и ресорно министарство, су додатни стимуланс за њен развој. Пољопривредни произвођачи све више препознају значај удруживања у задруге и пољопривредна удружења. Новооснована Фондација – инструмент подршке развоја пољопривредне је добра основа за финансирање и подршку развојних програма у пољопривреди.

Шумарство као дјелатност на нашој општини, располаже са преко 50.000 хектара под шумама, има значај не само што запошљава преко 130 радника, него првенствено, што брине о заштити и обнови шума. Поред тога, обезбјеђује сировину нашем најзначајнијем производном сектору и представља првог партнера друштвенополитичкој заједници у очувању средине и организацији свих економских активности на великом дијелу општине (брдскопланинском простору који представља 60% територије општине). Заједничким програмирањем активности и развоја у овој области општина и шумско газдинство ће допринијети остваривању зацртаних циљева у овој области.

Туризам, се као просперитетна грана у читавој РС, и у Теслићу показао као једна од најпросперитетнијих грана привреде. Захваљујући природним ресурсима, развијен је здравствени туризам са Бања Врућицом као „брандом“ бањског туризма на простору Екс Југославије. Богатство ресурса је основа за развој и других грана туризма (сеоског, планинског, излетничког, вјерског, спортског). Формирањем Туристичке организације Теслић, треба се убрзати тај процес развоја. Томе требају дати адекватан допринос све релевантне организације и институције- од општинских служби, мјесних заједница, образовних институција, до невладиних организација. На тај начин туризам постаје стратешко опредјељење у развоју.

Образовање и култура су незаобилазан миље у оцјени стања у једној друштвенополитичкој заједници. Теслић има релативно бројну ученичку популацију што је врло значајан фактор у процјени будућих развојних могућности. Поред тога, има и респектабилан наставни кадар као снагу која, ако се креативно и позитивно мобилише може у образовном процесу постићи степену више.

У периоду пред нама, треба радити на подизању критеријума у школама, бољој сарадњи са привредом у погледу образовања оне структуре занимања која привреди заиста треба, на организовању једноставног процеса преквалификација кориштењем школских радионица као малих погона и организовати разне видове едукације грађана како би образовање испунило задаћу у развоју која се од њега очекује у друштвенополитичкој заједници.

Култура као важан фактор у креирању симпатичног амбијента за живот грађана има добре основе за постизање знатно већих резултата и нових културних садржаја (објекти, институције, организације, друштва).

Организовањем и формирањем Културног центра као кровне институције, која би се бавила планирањем и организацијом културног живота у Теслићу и бринула о организованом коришћењу простора за културу, биће учињен велики корак на унапређењу културног живота.

Млади као највећа снага локалне заједнице, су значајан а неискоришћен капацитет, јер Теслић има велик број високообразованих и креативних младих људи, способних да допринесу локалном развоју, који тренутно нису адекватно ангажовани. Може се рећи да су доста мотивисани за промјене и исказују жељу за активношћу. Уз просторе које имају

на располагању за своје активности укључујући ту и спортске активности и уз добру организованост осјетит ће се далеко више њихова активност, њихово учешће у друштвеном животу наше средине и њихов допринос побољшању укупног животног амбијента. Организовање Омладинског парламента је један од задатака у наредном периоду којим ће млади да се наметну и обезбиједи своје учешће у питањима од локалног значаја. Такође, то ће омогућити њихов волонтерски ангажман у културним и културно-туристичким манифестацијама.

Спорт је као грана која нарочито закупља младу популацију, релативно добро развијен о чему свједочи бројност организованих клубова и заступљених спортова као и добри резултати постигнути у многим гранама спорта. Релативно добри спортски терени и нова спортска дворана су добра основа за даљи развој спорта.

У наредном периоду кроз организовану активност стручног савјета за спорт могу се организовати клубови које немамо, а сада имају услове за рад. Потребно је више радити на омасовљењу свих спортова али и рекреативног спорта такође (за старије генерације).

Развијеност НВО сектора је предност за свеукупни живот у једној друштвенополитичкој заједници. Снага теслићког НВО сектора је у разноликости врста организација, од спортских, еколошких, хуманитарних до оних које се баве заштитом права појединих скупина људи. Успостављањем коректнијих односа сарадње надлежних општинских органа са НВО сектором, јачањем људских ресурса у овом сектору-нарочито развијањем способности за израду пројеката којим се аплицира на средства разних фондација, те успостављањем модалитета за додјелу финансијских средстава из буџета општине по систему кандидовања пројеката, допринијеће се јачању овог врло важног сектора цивилног друштва.

Социјална заштита, је као врло значајна дјелатност, на подручју општине Теслић релативно добро развијена. Центар за социјални рад, је као носиоц социјалне заштите добро организован. Допринос том стању дају знатна издвајања из буџета сваке године за социјалну заштиту.

Кроз јачање сарадње са општином, ресорним министарством и НВО сектором може се још више допринијети заштити најугроженијих скупина становништва. Појачаном едукацијом запослених, попуном недостајућег кадра и нешто већем издвајању из буџета могла би се успјешније рјешавати горућа питања збрињавања најугроженијих породица.

Здравство. На подручју општине Теслић, здравство је сведено на примарну здравствену заштиту и може се рећи да постоје потребни ресурси (објекти, опрема и кадрови). У буџету је потребно обезбиједити приоритетан третман здравства за финансирање активности које по закону финансира општина.

Локална самоуправа се првенствено изражава кроз развијеност општинског административног апарата и његове способности да успјешно одговори захтјевима грађана и развојним потребама општине у цјелини. Један од циљева протеклог Стратешког плана био је организовање и оспособљавање такве администрације. Сад се може рећи да је тај циљ прилично успјешно реализован.

Унапријеђена је организација административне службе, осавремењен је рад савременим средствима и адекватним софтверским програмима, извршена је обука већине запослених за примјену савремених метода рада, формирана је универзална шалтер сала која је постала препознатљива као јединствен сервис грађанима и чији рад је оцијењен

највишим оцјенама од стране ГАП-а и стране анкетираних грађана. Формиран је и одсјек за развој који треба да координира развојне активности .

У функцији је добро уређена Веб страница општине, која уз непосредну комуникацију преко шалтер сале и појединих служби, ажурним објављивањем актуелних одлука и информација о општини Теслић допуњује и обогаћује комуникацију са грађанима. Веб страница нуди могућност он-лине комуникације грађана са административном службом, у оквиру које могу добити информације о поједином проблему или захтјеву који је упућен општини.

У наредном периоду потребно је још више урадити на едукацији кадрова кроз семинаре, тренинге, међуопштинску сарадњу и посјећивање инструктивних семинара које организују ентитетски органи власти. Потребно је осавременити Веб страну да буде модернија, ажурнија, транспарентнија и развити на њој такве сервисне опције да сваки грађанин ма гдје био може преко ње сазнати у којој фази рјешавања се налази његов захтјев. Потребно је организовати на једном мјесту активности за односе са јавношћу како би ажурност и транспарентност биле још више изражене.

III ВИЗИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ТЕСЛИЋ

Т е с л и ћ

Динамична локална заједница са развијеним туризмом, пољопривредом, малим и средњим предузетништвом те активним грађанима који у партнерству и заједно са јавном управом стварају економски, културно-социјални и еколошки привлачан амбијент за живот и развој.

IV СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ

На темељу постављене визије и у складу са анализом стања локалне заједнице а у складу са SWOT анализом стратешке смјернице развоја општине Теслић су:

1. Развој диверзификоване привредне структуре у којој су мала и средња предузећа из области производње и прераде, туризам и пољопривреда изражени као носиоци напретка и запошљавања.
2. Инфраструктура, рурални развој и екологија као предуслов стабилне и просперитетне локалне заједнице и квалитетног живота грађана
3. Изградња интегрисане, динамичне и привлачне локалне заједнице са развијеним партнерским односима између локалне управе, мјесне самоуправе и грађана, привредног и јавног сектора
4. Повећање ефикасности и транспарентности локалне управе и јавног сектора у цјелини
5. Изградња стабилног, политички зрелог, културно напредног и социјално сигурног амбијента
6. Развој људских ресурса у свим субјектима развоја локалне заједнице

V ПРОГРАМИ

На основу Визије развоја Општине Теслић и дефинисаних стратешких праваца развоја Начелник општине и КПОР предложили су листу програма на основу којих би будући развој општине био структуриран и ефикаснији. Јавна расправа је подржала приједлог листе коју треба да усвоји Скупштина Општине.

5.1.Стратешки правац 1. Развој диверзификоване привредне структуре у којој су мала и средња предузећа из области производње и прераде, туризам и пољопривреда изражени као носиоци напретка и запошљавања

Разлог дефинисања овог правца развоја као стратешког правца:

Анализа привредне ситуације која је овом Стратегијом исказана, а која је дата и у Анализи стања у области малих и средњих предузећа на подручју општине Теслић, коју је усвојила СО-е, указала је на чињеницу да укупни застој у развоју општине Теслић, првенствено произлази из застоја у развоју привреде. Стратегија развоја општине Теслић за период 2005-2010 је прилично заобишла овај сегмент развоја што је сигурно имало утицаја на његов успорен развој. Неки од већих привредних субјеката као што су „Борја“, „Машинство“ и „Демос“ су се производно потпуно угасили што је довело до тешке

ситуације у погледу запослености. Недостатак просперитетних развојних програма у постојећим предузећима као и недостатак привредне инфраструктуре која треба да омогући услове за оснивање и развој нових привредних субјеката су такође лимитирајући фактори који успоравају укупан развој. Недостатак повољних извора финансирања само отежава ову ситуацију. Анализа је показала да су одређен напредак остварила мала и нека средња предузећа у области производње и да се више не може очекивати да велики привредни субјекти буду носиоци развоја. Показала је такође, да напредак остварује пољопривреда и туризам без обзира на отежане услове пословања у овом транзицијском периоду. Показало се ургентним, да се привредном развоју да приоритет у сваком погледу и да се он види кроз развој МСП, туризма и пољопривреде.

Шта подразумева стратешки правац 1.

Прије свега, изградити подстицајно пословно окружење које ће помоћи опстанак и развој постојећих МСП, изградити привредну структуру која ће бити привлачна за нове инвеститоре и оснивање нових привредних субјеката, изградити такав административни апарат који ће бити ефикасан и брз за пружање услуга привредном сектору. Подразумијева и директна подстицања почетних перспективних бизниса средствима општинског буџета као и подстицање пољопривредних произвођача, оснивањем Фонда или додјелама грант средстава. Подразумијева и акције на плану развоја туризма које уз постојеће туристичке организације требају да ураде општинске службе, невладин сектор као и сами грађани.

Кораци у процесу реализације најзначајнијег стратешког правца

Како се ради о врло комплексном циљу, комплексна је и лепеза оперативних циљева и програма који се требају реализовати.

Први корак је дефинисање оперативних циљева. Како је развој малих и средњих предузећа највећа шанса за запошљавање, први оперативни циљ је створити развијено пословно окружење за несметан развој МСП. Реализацију овог оперативног циља предвиђамо кроз реализацију три програма и то:

1. Програм: **Изградња институционалане подршке развоју МСП,**
2. Програм: **Програм финансијске подршке МСП,**
3. Програм: **Програм стварања предузетничке инфраструктуре.**

Други оперативни циљ је развој савремене, тржишно оријентисане пољопривреде. Како овдје постоје велике шансе и могућности тако је и предвиђена реализација овог оперативног циља кроз реализацију 6 програма:

1. Програм: **Финансијска подршка развоју пољопривреде,**
2. Програм: **Изградња инфраструктуре и људских ресурса у пољопривреди,**
3. Програм: **Унапређење сточарске производње,**
4. Програм: **Унапређење воћарске производње,**
5. Програм: **Програм производње биолошки исправне хране,**
6. Програм: **Програм изградње прерађивачких капацитета.**

Трећи оперативни циљ је стварање општине Теслић као туристички атрактивне заједнице. Овај циљ је обзиром на традицију у туризму кроз бањске капацитете могућ и

достиган. Он се треба достићи кроз реализацију следећих програма и пројеката који му доприносе:

1. Програм: **Јачање организационих претпоставки и изградња људских ресурса,**
2. Програм: **Израда и реализација посебних програма у туризму**

5.2.Стратешки правац 2. Инфраструктура, рурални развој и екологија као предуслов стабилне и просперитетне локалне заједнице и квалитетног живота грађана

Разлози због чега је овај правац развоја на другом мјесту стратешких праваца:

Инфраструктура представља један од најважнијих предуслова стабилне и просперитетне заједнице у било којој средини. Како на подручју општине Теслић више од 70% становништва живи у сеоским срединама, развој инфраструктуре, посебно у тим срединама представља један од основних праваца дјеловања у наредних пет година. Анализа инфраструктуре је показала да на подручју општине Теслић постоји око 100 км локалних путева од чега је свега 50% асфалтирано, а од укупно 625 км некатегорисаних путева асфалтирано је свега 60 км. Многа насеља у удаљеним подручјима немају ријешене проблеме водоснабдијевања и канализације. Центри удаљених мјесних заједница понекад немају ни основну инфраструктуру (вода, пошта, амбуланта, апотека, ветеринарска станица и др.). Због лоших услова живота у сеоским срединама (укључујући и лошу инфраструктуру), имамо ситуацију да села остају све више празна и све старија, а природни ресурси остају неискоришћени. Поред сеоских средина и на градском подручју постоје недостаци у погледу инфраструктуре, те ће и њих бити потребно отклонити у планираном периоду, посебно у сегментима који су од интереса за све грађане општине.

Очување и заштита природне средине представљају данас веома битан предуслов здравог живота и ово питање посебно добија на значају када се узме у обзир да ЕУ од БиХ захтијева да у предприступном и приступном периоду посвети максималну пажњу очувању природе и здравља грађана.

Шта подразумева стратешки правац 2.

Како би спријечили и поправили негативне трендове који се одвијају на руралном подручју, неопходно је обезбиједити квалитетно окружење у овим срединама, што ће подразумевати унапређење инфраструктуре (завршетак модернизације путне мреже, водовода, канализације и сл.) и стварање повољне климе за развој малих бизниса унутар сеоских домаћинстава (посебно стварање фармера који ће бити тржишно орјентисани и домаћинстава окренутих агротуризму). То ћемо постићи реализацијом низа пројеката које предвиђамо. При томе, приоритет у реализацији одређених пројеката ће имати средине са већим бројем корисника и оне средине у којима становници буду исказивали интерес да учествују у финансирању одређених пројеката, који су од интереса за све грађане заједнице а не само за становништво градског подручја.

Кораци у процесу реализације овог значајног правца развоја

Обзиром да је простор дјеловања на овом стратешком правцу доста широк подијељен је у три области:

- **Реализацију програма инфраструктуре,**
- **Реализацију програма руралног развоја и**

- **Реализацију програма заштите животне средине.**

5.3.Стратешки правац 3. Изградња интегрисане, динамичне и привлачне локалне заједнице са развијеним партнерским односима између локалне управе, мјесне самоуправе и грађана привредног и јавног сектора

Разлози дефинисања овог правца развоја као стратешког правца

Интегрисана, динамична и привлачна локална заједница је циљ сваке средине и сваке политичке опције. Јер само такве заједнице постају мамац за повећана улагања, за задржавање младог стручног кадра, постају сублимат бржег развоја.

Таква заједница се може изградити само у добро развијеном партнерству локалне управе са мјесним заједницама, у партнерству са невладиним сектором, у добро развијеним односима између привредног и јавног сектора, у препознатљивом активизму грађана у коме грађани постају партнери локалној управи у реализацији зацртаних и заједно скројених циљева.

Како до сада поменути процеси нису довољно развијени и како они итекако недостају разумљиво је да су уврштени у стратешке правце развоја.

Шта подразумева стратешки правац 3.

Промјену ситуације у којој су још увијек недовољно развијени партнерски односи, у којој није постигнут довољан активизам НВО сектора нити грађана у цјелини и у којој још нема довољно транспарентности рада локалне управе и цјелокупног јавног сектора, у којој млади још нису нашли своју улогу и ниво потребних активности. Намјера је да се постигне промјена ситуације у којој оно што није достигнуто буде остварено, да привлачна локална заједница постане стварност.

Кораци у процесу реализације стратешког правца 3.

Реализација предвиђених програма допринијеће значајним промјенама и оспособљавању свих партнера да својим позитивним активизмом допринесу привлачности локалне заједнице.

1. Програм: **Побољшавање услова и унапређење рада мјесних заједница**, кроз чију реализацију, едукацијом кадрова треба оспособити МЗ да се укључе у креирање локалног развоја, и да покрену грађане на узимање активног учешћа,
2. Програм: **Унапређење односа са дијаспором** кроз чију реализацију треба постићи укључивање дијаспоре у развојни живот општине,
3. Програм: **Реализацију задатака из Стратегије политике младих за општину Теслић** кроз шта се требају обезбиједити услови и покренути процесе остваривања активније улоге младих,
4. Програм: **Унапређење организације и рада НВО-а** чије активно укључивање у реализацију позитивних друштвених процеса у локалној заједници треба да буде видљиво.

Унапређење рада јавне управе и јавног сектора у цјелини које треба да допринесе изградњи привлачне локалне заједнице дефинисаће се у оквиру ове стратегије посебним стратешким правцем дјеловања.

5.4. Стратешки правац 4. Повећање ефикасности и транспарентности локалне управе и јавног сектора у цјелини

Разлог дефинисања овог правца развоја као стратешког правца 4.

Из анализе стања произилази да Општину треба организовати као основну јединицу локалне самоуправе, у којој грађани на демократски начин остварују своје интересе у подручјима: културе, образовања, информисања, социјалне и здравствене заштите и задовољавају потребе локалног становништва у домену комуналних дјелатности и услуга (снабдијевање водом, електричном енергијом, одржавање чистоће и др.).

Општину треба конституисати и развијати као заједницу у којој се обављају јавни послови, врше и финансирају функције власти утврђене Уставом и законом. Овакав концепт локалне самоуправе претпоставља и захтијева успоставу разноврсног модела локалних заједница, зависно од друштвених услова и прилика територијалног обухвата и броја локалног становништва.

Локална управа као носилац и покретач свих јавних активности за задовољење потреба локалне заједнице, те невладин и приватни сектор чине један партнерски тим у циљу креирања бољих услова и квалитета живота. Због тога је у задовољењу свих потреба једне средине битна и неопходна сарадња јавног, приватног и невладиног сектора како би динамичност тих односа креирала нова демократска рјешења по мјери сваког грађанина. Њихова одговорност у том процесу је све већа, у складу са динамиком живљења и све већим потребама и тежњама грађана у креирању нове заједнице.

Данашњи услови рада и дјеловања јавног, приватног и невладиног сектора су веома динамични, креативни и захтјевни у односу на раније раздобље које је било ограничено институционално прописаним правилима. Невладине организације, удружења грађана и приватни сектор су остваривали одређене интересе грађана, али је то у односу на данашње потребе недовољно. Наши природни и људски ресурси намећу заједнички задатак да локалну заједницу учинимо што је могуће више демократском, привлачнијом и богатијом, у првом реду кроз развој предузетништва и бизниса.

Према анкети проведеној у априлу 2009. године, 20% грађана је веома задовољно, а 64% је задовољно радом органа локалне самоуправе, што указује да у Општинској администрацији, њеној ефикасности и транспарентности, постоји потребан ниво организационих и људских потенцијала, који даљњим усавршавањем могу, бити гаранција будућег успјешног развоја. Уз то, развој ИТ технологија нуди могућности за даље повећање ефикасности Општинске администрације, кроз осавремењавање садржаја и јачање капацитета. Општинска администрација и унапређење њених капацитета, кључна су карика у фази имплементације Стратегије развоја.

Реализацијом овог циља у раној фази имплементације Стратегије створиће се бољи услови за ефикасно управљање развојем, те поставити системи за праћење имплементације пројеката, реализованих кроз Стратегију.

Свеобухватност Стратегије развоја општине захтијева проналажење и примјену нових извора финансирања инвестиција, што се кроз овај циљ жели реализовати.

Стратешки правац ће се реализовати кроз програме:

1. Програм: **Стварање услова за ефикасно управљање развојем,**
2. Програм: **Јачање услужних и развојних компоненти Општинске администрације,**
3. Програм: **Нови извори финансирања инвестиција у Општини,**

4. Програм: **Савремена и актуелна веб страница са Он-лине сервисом у комуникацији са грађанима,**
5. Програм: **Реализација програма ГАП у области просторно-планске регулативе за унапређење механизма за издавање одобрења за грађење,**

5.5.Стратешки правац 5. Изградња стабилног, политички зрелог, културно-спортски напредног и социјално сигурног амбијента

Разлози дефинисања овог правца развоја као стратешког правца

Досадашња искуства општине су показала да нестабилна политичка ситуација у којој не постоје коректни политички односи, а у којој постоји неслагање између скупштине и извршне власти, у којој постоји анимозитет међу политичким странкама, у којој се страначки, лобистички или приватни интереси стављају испред општих интереса локалне заједнице, доводе до застоја у сваком правцу позитивног развоја. Доводе до заостајања локалне средине, до некориштења свих могућности које се пред заједницу стављају и на крају до негативног општег имиџа о локалној заједници.

Сем тога без доброг културног окружења, добрих општих услова за живот грађана и социјално сигурног амбијента не може се говорити о привлачности заједнице.

Шта подразумејева стратешки правац 5.

Прије свега, подразумејева изградњу културног политичког дијалога, кроз поштовање одборничког кодекса, којим ће се благовремено дефинисати приоритетне развојне политике и предузимати адекватне мјере за њихову реализацију. Подразумејева убрзанији развој културног амбијента у цјелини као и повећање степена социјалне сигурности грађана. Подразумејева да из овог позитивног процеса дође до брже реализације зацртаних развојних циљева и до већег уважавања локалне заједнице као партнера.

Кораци у процесу реализације стратешког правца 5.

Реализацијом предвиђених пројеката и усвајањем начела која су основа културног понашања може се доста допринијети приближавању овом циљу. Предвиђено је да постављени стратешки правац буде реализован кроз следеће програме:

1. Програм: **Унапређење политике стабилности и политичке културе**
2. Програм: **Убрзанији развој културног и спортског амбијента**
умногоме ће допринијети привлачности локалне заједнице.
3. Програм: **Унапређење здравствене заштите**
4. Програм: **Побољшање социјалне сигурности грађана.** Овим програмом ће се допринијети побољшању социјалног положаја бар оних најугроженијих породица као и доступности здравствене заштите свим грађанима.

5.6.Стратешки правац 6. Развој људских ресурса у свим субјектима развоја локалне заједнице

Разлог дефинисања овог правца као стратешког правца

Развој и управљање људским ресурсима је основа и база за успјешну реализацију стратегије развоја општине Теслић. Без адекватних кадрова који ће бити носиоци развоја, упитна је цјелокупна успјешност реализације стратегије. На основу општинске развојне визије (која у себи подразумева и тежњу да Теслић постане град угледних привредника, марљивих и часних домаћина, вриједних и прогресивних студената, љубазних и услужних угоститеља и туристичких радника, толерантних вјерских лидера, ефикасних државних службеника и град отворен за све, град цвјетних алеја, уређених плажа, савремених хотела, добрих школа и модерних животних услова) и дефинисаних стратешких правца посебан нагласак је потребно ставити на управљање и развој људских ресурса.

Шта подразумева стратешки правац 6.

Прије свега циљ је постићи довољну критичну масу способних и едукованих људи који могу унаприједити развој општине у свим сегментима (привреди, управи, култури, здравству, образовању,).

Процес стварања и оспособљавања људских ресурса треба да буде континуиран.

Кораци у процесу реализације стратешког правца 6.

Како би стратешки правац 6 био у потпуности реализован подијељен је у три програма који представљају три сегмента друштва у којим треба спровести активности на развоју људских ресурса

1. Програм: **Управљање и развој људских ресурса у сегменту јавних субјеката,**
2. Програм: **Управљање и развој људских ресурса у сегменту приватних привредних субјеката,**
3. Програм: **Управљање и развој људских ресурса у сегменту цивилног друштва (НВО, удружења грађана и сл.).**

1. Развој и управљање људским ресурсима подразумева систематски процес прилагођавања интереса, талената и способности чланова заједнице са дугорочним циљевима, економским приликама и могућностима у заједници. План развоја треба да обухвати што већи број јавних, приватних и цивилних субјеката (удружења грађана, НВО и сл.), како би њихово учешће и сугестије довеле до широке подршке свих грађана у реализацији плана. Локална администрација је један од најзначајнијих фактора развоја. Модерна, транспарентна и ефикасна административна служба може у многоме да допринесе равномјерном развоју свих сегмента друштва и служи као сервис и веза између грађана, привредних субјеката и цивилног сектора (НГО, удружење грађана и сл.).

2. Развој људских ресурса је основа за квалитетан и успјешан развој општине и захтијева одређено вријеме али и финансијска средства а добро развијена привреда је један од базних предуслова развоја. Стручни и оспособљени кадрови који воде привредне субјекте треба да препознају значај константног усавршавања и надоградње младих кадрова у циљу рјешавања горућег питања незапослености. Опасност за реализацију плана лежи у чињеници да очекивања тренутног рјешавања проблема незапослености и реалне немогућности таквог резултата могу довести до аверзије и неприхватања плана као нечега што је непотребно и представља губитак времена, новца и ресурса.

Како би се овај проблем превазишао потребно је да план представља дугорочна систематска рјешења али и да буде довољно флексибилан за рјешавање тренутно насталих проблема и изазова, да буде реално примјенљив имајући у виду ресурсе и капацитет којима заједница располаже.

3. Цивилно друштво игра значајну улогу у свакој заједници као партнер администрацији и као аниматор друштвених промјена и индикатор развијености друштва. Данашње вријеме је вријеме снажних и динамичних промјена, глобалне размјене информација и идеја. Све ове промјене представљају могућности али и препреке ка реализацији плана развоја. Концепт образовања које се завршава након завршетка студија представља огроман проблем и ретроградни поглед на тренутну стварност. Нови тренд у образовању представља цјеложивотно образовање (лифе-лонг едуцатион) гдје се константно ради на личном и професионалном усавршавања (формално и неформално). Чак и сама дефиниција писмености је промијењена, гдје данас поред познавање свог матерњег језика, познавање једног страног језика, активног коришћења рачунара, значајно повећава могућности прилагођавања новим трендовима.

Пренос знања (knowledge transfer) као и размјена високообразованих кадрова са земљама ЕУ, САД и сл. је основа за успјешну примјену нових достигнућа, метода рада и технолошких процеса, усавршавање познавања страних језика, коришћење нових информационих технологија, представља основни предуслов за прихватање и усвајање нових знања.

VI ПРОЈЕКТИ

СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 1. Развој диверзификоване привредне структуре у којој су мала и средња предузећа из области производње и прераде, туризам и пољопривреда изражени као носиоци напретка и запошљавања

Оперативни циљ 1.1. Изградња подстицајног пословног окружења за несметан развој МСП	Програм 1.1.1. Изградња институционалне подршке МСП																	
	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација														Могући имплементатори		
		2010		2011		2012		2013		2014		2015						
	Пројекат 1.1.1.1 Израда и усвајање Стратегије развоја МСП	X	X														СО-е и Одсјек за развој	
	Пројекат 1.1.1.2 Кадровско јачање Одсјека за развој и Одјељења за привреду и друштвене дјелатности	X	X	X	X												Начелник општине и Комисија за избор и именовање општинских службеника	
	Пројекат 1.1.1.3 Активирање удружења самосталних привредника општине Теслић		X	X													Одјељење за привреду и друштвене дјелатности	
	Пројекат 1.1.1.4. Формирање кластера дрвопрерађивача							X	X								Одјељење за привреду и друштвене дјелатности, Одсјек за развој и дрвопрерађивачи	
	Програм 1.1.2. Програм финансијске подршке МСП																	
	Пројекат 1.1.2.1. Формирање кредитно гарантног фонда на нивоу општине		X	X														Начелник општине и СО-е Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Одсјек за развој и Одјељење за финансије
	Пројекат 1.1.2.2. Посебан програм непосредних подстицаја за запошљавање у почетним бизнисима и обртима			X	X	X		X		X		X		X		X		Начелник општине и СО-е Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Одсјек за развој и Одјељење за финансије
Пројекат 1.1.2.3. Смањење фискалних оптерећења (Одлука СО-е)					X	X											Начелник општине и СО-е Одјељење за привреду и	

Оперативни циљ 1.1. Изградња подстицајног пословног окружења за несметан развој МСП	Програм 1.1.3. Програм стварања предузетничке инфраструктуре															
	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација												Могући имплементатори		
		2010			2011			2012	2013	2014	2015					
	Пројекат 1.1.3.1 Израда и ажурирање базе података о привредним субјектима и слободним просторима			x	x	x				x		x		x	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности и Администратор	
	Пројекат 1.1.3.2. Формирање бизнис информационог пункта							x							Начелник општине, Одјељење за привреду и друштвене дјелатности, Одјељење за општу управу и Одсјек за развој	
Пројекат 1.1.3.3. Уређење индустријске Радно-комуналне зоне					x			x		x	x	x	x	Начелник општине, Одјељење за просторно уређење, Одјељење за стамбено комуналне послове и Одсјек за развој		
Пројекат 1.1.3.4. Реализација програма модернизације путне инфраструктуре		x	x	x		x	x	x		x		x		x	Начелник општине, Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење	
Оперативни циљ 1.2. Развој савремене и тржишно оријентисане пољопривреде	Програм 1.2.1. Финансијска подршка развоју пољопривреде															
	Пројекат 1.2.1.1. Формирање и јачање фондације за подршку развоја пољопривреде		x				x			x		x		x	Начелник општине и СО-е, Одсјек за развој, Одјељење за привреду и друштвене дјелатности и Одјељење за финансије	
	Пројекат 1.2.1.2. Подршка програму подстицаја (субвенција)		x				x			x		x		x	Начелник општине и СО-е, Одјељење за привреду и друштвене дјелатности и Одјељење за финансије	
	Програм 1.2.2. Изградња инфраструктуре и људских ресурса у пољопривреди															
	Пројекат 1.2.2.1. Формирање механизацијских прстенова у пољопривреди			x	x			x	x		x		x		x	Одсјек за развој Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Пољопривредна задруга Удружење пољопривредника
	Пројекат 1.2.2.2. Едукација пољопривредника из области сточарства, воћарства и биолошки исправне хране		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Одсјек за развој

Оперативни циљ 1.2. Развој напредне и здраве пољопривреде	Програм 1.2.3. Унапређење сточарске производње																	
	Пројекти		Вријеме израде пројекта и имплементација														Могући имплементатори	
			2010		2011		2012		2013		2014		2015					
	Пројекат 1.2.3.1. Унапређење пасминског састава и увођење зоохигијенских стандарда					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Фармери Ветеринарска служба	
	Пројекат 1.2.3.2. Унапређење постојећих и изградња савремених објеката у сточарској производњи					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Фармери Ветеринарска служба	
	Програм 1.2.4. Развој воћарске производње																	
	Пројекат 1.2.4.1. Пројекат подизања засада јабучастог и јагодастог воћа				X	X			X	X	X	X		X		X	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Фармери, Институт за пољопривреду и Одсјек за развој	
	Пројекат 1.2.4.2. Пројекат изградње мреже прогнозних станица				X				X	X	X						Одсјек за развој , Одјељење за привреду и друштвене дјелатности, Удружење пољопривредника	
	Програм 1.2.5. Програм производње биолошки исправне хране																	
	Пројекта 1.2.5.1 Пројекат промоције, организовања и заснивања производње биолошки исправне хране				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Одсјек за развој Пољопривредни факултет
	Програм 1.2.6. Изградња прерађивачких капацитета у пољопривреди																	
	Пројекат 1.2.6.1. Изградња погона за производњу сира у Блатници						X	X	X	X	X	X						Начелник општине и СО-е Одсјек за развој Ресорно министарство Провинција Белуно
	Пројекат 1.2.6.2. Изградња погона хладњаче и сушаре за воће								X	X	X					X	X	Начелник општине и СО-е Одсјек за развој Одјељење за привреду и друштвене дјелатности

Оперативни циљ 1.3. Стварање туристички атрактивне заједнице	Програм 1.3.1. Стварање организационих претпоставки и јачање људских ресурса																
	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација												Могући имплементатори			
		2010			2011			2012	2013	2014	2015						
	Пројекат 1.3.1.1. Израда стратегије развоја туризма општине Теслић					X	X	X									Одсјек за развој Туристичка организација ЗТЦ Бања Врућица
	Пројекат 1.3.1.2. Успостављање туристичког информационог пункта и постављање туристичке сигнализације						X	X		X							Начелник општине Туристичка организација ЗТЦ Бања Врућица
Програм 1.3.2. Израда и реализација посебних програма у туризму																	
Пројекат 1.3.2.1. Развој осталих програма у туризму на општини Теслић (Вјерског, спортског, туристичке манифестације)						X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	Туристичка организација Одсјек за развој Вјерске заједнице Спортске организације ЗТЦ Бања Врућица
СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 2. Инфраструктура, рурални развој и заштита природне средине																	
Оперативни циљ 2.1. Изградња адекватне инфраструктуре	Програм 2.1.1. Изградња водоводне мреже																
	Пројекат 2.1.1.1. Израда стратегије руралног развоја општине Теслић				X	X											Одсјек за развој, Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Начелник општине и СО-е
	Пројекат 2.1.1.2 Изградња водовода друге висинске зоне				X	X	X	X	X	X							Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење Рад-комунална организација Мјесне заједнице
	Пројекат 2.1.1.3. Израда студије изводљивости и дјелимична изградња водовода за снабдијевање водом сјеверног дијела општине							X	X	X	X		X	X		X	Одјељење за стамбено комуналне послове Рад-комунална организација Министарство за пољопривреду и водопривреду Надлежни институт
	Пројекат 2.1.1.4. Израда пројектне документације и реконструкције филтер станице и примарног вода									X	X	X		X	X	X	Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење Рад-комунална организација

Оперативни циљ 2.1.
Изградња адекватне
инфраструктуре

Програм 2.1.2. Изградња канализационе мреже и постројења за пречишћавање																		
Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација													Могући имплементатори				
	2010			2011			2012	2013	2014			2015						
Пројекат 2.1.2.1. Израда пројектне документације и канализационе мреже за градско и приградско подручје наставак ширења канализационе мреже				X	X	X	X			X	X		X	X	X	X	X	Начелник општине и СО-е Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење Рад-комунална организација Надлежно министарство
Пројекат 2.1.2.2. Израда пројектне документације и изградња главног колектора и пречистача отпадних вода								X	X	X	X			X	X	X	X	Начелник општине и СО-е Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење Рад-комунална организација Надлежно министарство
Програм 2.1.3. Топлификација градског подручја																		
Пројекат 2.1.3.1. Израда студије изводљивости система топлификације градског подручја								X	X	X								Начелник општине Одјељење за стамбено комуналне послове Надлежни институт установа
Пројекат 2.1.3.2. Израда студије изводљивости - могућност кориштења термомонералних вода за топлификацију								X	X	X								Начелник општине Одјељење за стамбено комуналне послове Надлежни институт установа
Пројекат 2.1.3.3. Израда студије изводљивости гасовода од Добоја до Теслића											X	X	X					Начелник општине Одјељење за стамбено комуналне послове Надлежни институт установа Надлежно министарство
Програм 2.1.4. Изградња мреже локалних путева, градских улица и пјешачких стаза																		
Пројекат 2.1.4.1. Изградња 50 км локалних путева по пос. програму			X	X	X			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Начелник општине и СО-е Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење
Пројекат 2.1.4.2. Изградња градских улица и пјешачких стаза - по посебном програму			X	X	X			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Начелник општине и СО-е Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење

	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација												Могући имплементатори				
		2010			2011			2012	2013	2014	2015							
	Пројекат 2.1.4.3. Изградња градске заобилазнице										x	x	x	x	x	x	Начелник општине и СО-е Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење	
Оперативни циљ 2.2. Изградња руралне инфраструктуре	Програм 2.2.1. Пројекти руралне инфраструктуре																	
	Пројекат 2.2.1.1. Изградња некатегорисаних путева - по посебном програму		x	x	x		x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	Начелник општине и СО-е Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење
	Пројекат 2.2.1.2. Изградња водовода у сеоским мјесним заједницама - по посебно програму			x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Начелник општине и СО-е Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење Комунална организација
	Пројекат 2.2.1.3. Реконструкција школских објеката		x	x			x	x		x		x						Начелник општине и СО-е Министарство просвјете Одјељење за привреду и друштвене дјелатности
	Пројекат 2.2.1.4. Реконструкција локалних домова мјесних заједница				x			x	x			x		x			x	Одјељење за општу управу Мјесне заједнице
Оперативни циљ 2.3. Унапређење заштите околине	Програм 2.3.1. Пројекти заштите околине																	
	Пројекат 2.3.1.1. Израда и реализација локалног еколошког плана			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење Еколошко организације и удружења Комунална организација Надлежна стручна институција
	Пројекат 2.3.1.2. Пројекат уређења ријечног корита ријеке Мало и Велико Усоре у градском подручју							x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење Комунална организација

СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 3. Изградња интегрисане, динамичне и привлачне локалне заједнице са развијеним партнерским односима између локалне управе, мјесне самоуправе и грађана, привредног и јавног сектора

	Програм 3.1.1. Програм унапређења рада мјесних заједница														
	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација												Могући имплементатори	
		2010	2011	2012	2013	2014	2015								
Оперативни циљ 3.1 Унапређење рада мјесних заједница	Пројекат 3.1.1.1. Побољшање материјалних предуслова рада мјесних заједница				X			X	X	X	X	X	X	Начелник општине и СО-е Одјељење за општу управу Мјесне заједнице	
	Пројекат 3.1.1.2. Развој људских ресурса мјесних заједница				X			X	X	X	X	X	X	Одјељење за општу управу Мјесне заједнице	
Оперативни циљ 3.2. Унапређење односа са дијаспором	Програм 3.2.1. Унапређење односа са дијаспором														
	Пројекат 3.2.1.1. Израда базе подата за дијаспору и израда акционог плана сарадње са дијаспором			X	X		X	X		X	X			Центар за локални развој Одјељење за општу управу Одсјек за развој Одјељење за привреду и друштвене дјелатности	
Оперативни циљ 3.3 Побољшање положаја младих	Програм 3.3.1. Реализација циљева и задатака из Стратегије младих за општину Теслић														
	Пројекат 3.3.1.1. Израда акционог плана реализације стратегије младих и обезбјеђење средстава за његово провођење			X	X	X			X	X	X	X	X	X	Начелник општине и СО-е Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Парламент младих Омладинске организације
Оперативни циљ 3.4. Унапређење организације и рада НВО сектора	Програм 3.4.1. Реализација пројекта за унапређење НВО сектора														
	Пројекат 3.4.1.1. Израда базе података о НВО сектору као и о Донаторским кућама које подржавају НВО сектор			X	X	X	X								Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Центар за локални развој Невладине организације
	Пројекат 3.4.1.2. Реализација програма едукације менаџера НВО сектора за израду пројеката и програма							X	X	X	X	X			Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Одсјек за развој

СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 4. Повећање ефикасности и транспарентности локалне управе и јавног сектора у цјелини

	Програм 4.1.1. Пројекти унапређења локалне управе																
	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација												Могући имплементатори			
		2010	2011	2012	2013	2014	2015										
Оперативни циљ 4.1. Повећање ефикасности и транспарентности локалне управе	Пројекат 4.1.1.1. Јачање услужне и развојне компоненте општинске администрације укључујући и упознавање са начелима аплицирања за ЕУ Фондове те реализација и евалуација		x	x	x	x		x		x		x		x			Начелник општине и СО-е Начелници свих одјељења административне службе
	Пројекат 4.1.1.2. Стварање могућности за нове изворе финансирања инвестиција у општини			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Начелник општине Начелник одјељења за финансије Одсјек за развој
	Пројекат 4.1.1.3. Израда и одржавање савремен web старнице са on-line сервисом за комуникацију са грађанима	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Начелник општине Администратор у кабинету начелника Одсјек за развој Начелници свих одјељења административне службе
	Пројекат 4.1.1.4. Реализација програма ГАП у области просторно-планске регулативе за унапређење механизма за издавање одобрења за грађење и формирање и ажурирање базе урбанистичких података			x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Одјељење за просторно уређење Администратор у кабинету начелника ГАП
Оперативни циљ 4.2. Повећање ефикасности и транспарентности јавног сектора	Програм 4.2.1. Пројекти унапређења јавног сектора																
	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација												Могући имплементатори			
		2010	2011	2012	2013	2014	2015										
Оперативни циљ 4.2. Повећање ефикасности и транспарентности јавног сектора	Пројекат 4.2.1.1. Јачање услужне и развојне компоненте комуналних дјелатности					x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	Начелник општине и СО-е Одјељење за стамбено комуналне послове Комуналне радне организације Одсјек за развој
	Пројекат 4.2.1.2. Јачање ефикасности и транспарентности јавних установа (здравства, образовања, културе, спорта и др.)			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Начелник општине и СО-е Одјељење за привреду и друштвене дјелатности

СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 5. Изградња стабилног, политички зрелог, културно-спортски напредног и социјално сигурног амбијента																			
Оперативни циљ 5.1. Унапређење политичке стабилности и политичке културе	Програм 5.1.1. Реализација пројеката из области политичког дјеловања																		
	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација																Могући имплементатори	
		2010				2011				2012	2013	2014	2015						
	Пројекат 5.1.1.1. Усвајање и примјена одборничког кодекса	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Предсједник СО-е Одборници СО-е	
	Пројекат 5.1.1.2. Организовање едукација кроз предавања о демократским процесима					X		X		X		X						Предсједник СО-е Одборници СО-е Надлежно министарство	
Оперативни циљ 5.2. Унапређење културе и спорта	Програм 5.2.1. Реализација пројеката из области културе и спорта																		
	Пројекат 5.2.1.1. Формирање центра за културу		X	X	X	X	X											Начелник општине и СО-е Одјељење за привреду и друштвене дјелатности	
	Пројекат 5.2.1.2. Пројекат организовања културно-аматерских друштва и градског хора							X	X	X	X	X	X					Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Центар за културу Постојећа културно-умјетничка друштва	
	Пројекат 5.2.1.3. Израда и реализација годишњег програма културних, спортских и туристичких манифестација општинског карактера							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Центар за културу Јавна установа за спорт "Радољинка" Туристичка организација	
	Пројекат 5.2.1.4. Пројекат едукације спортиста, спортских радника и стручњака у спорту								X	X	X	X		X		X		Јавна установа за спорт Спортске организације Одјељење за привреду и друштвене дјелатности	
Оперативни циљ 5.3. Унапређење здравствене заштите становништва	Програм 5.3.1. Програм унапређења здравствене заштите на терену																		
Пројекат 5.3.1.1. Пројекат уређења и опремања теренских амбуланти укључујући и снабдијевање грађана лијековима на терену				X		X	X			X		X					Надлежно министарство Начелник општине и СО-е		

	Програм 5.4.1. Реализација пројекта социјалне сигурности																
	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација								Могући имплементатори							
		2010					2011							2012	2013	2014	2015
Оперативни циљ 5.4. Побољшање социјалне сигурности свих грађана	Пројекат 5.4.1.1. Изградња кућа за незбринуте породице које имају четворо и више дјеце			X	X			X	X							Начелник општине Надлежно министарство Одјељење за привреду и друштвене дјелатности	
	Пројекат 5.4.1.2. Изградња кућа за најугроженије породице Рома		X	X	X			X	X	X						Надлежно министарство БиХ Начелник и СО-е Одсек за развој Одјељење за стамбено комуналне послове, Одјељење за просторно уређење	
	Пројекат 5.4.1.3. Изградња куће за смјештај угрожених чланова породица жртава насиља у породици										X	X	X	X	X	X	Начелник и СО-е Одјељење за просторно уређење Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Центар за локални развој Центар за социјални рад
	Пројекат 5.4.1.4. Изградња геријатриског центра											X	X	X	X	X	X
СТРАТЕШКИ ПРАВАЦ 6.Развој људских ресурса у свим носиоцима развоја																	
Оперативни циљ 6.1. Развој људских ресурса у сегменту јавних субјеката	Програм 6.1.1. Пројекти за јавне субјекте													Начелник општине Одсек за развој Администратор из кабинета начелника Начелници одјељења административне службе Руководиоци јавних установа			
	Пројекат 6.1.1.1. Едукација запослених у административној служби, јавним установама у предузећима о кориштењу информационах технологија, страних језика, цијеложивотног образовања и изградњи људских ресурса			X	X			X	X		X		X				
Оперативни циљ 6.2. Развој људских ресурса у сегменту привредних субјеката	Програм 6.2.1. Пројекти за привредне субјекте													Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Руководиоци привредних			
	Пројекат 6.2.1.1. Успостављање годишње награде за најбоље раднике у области менаџмента, производне области, угоститељства, трговине, грађевинарства, саобраћаја									X		X					X

	Пројекти	Вријеме израде пројекта и имплементација												Могући имплементатори
		2010			2011			2012	2013	2014	2015			
Оперативни циљ 6.2. Развој људских ресурса у сегменту приватних привредних субјеката	Пројекат 6.2.1.2. Израда и реализација годишњих и вишегодишњих планова волонтирања, приправника и стручног усавршавања у привредним субјектима на подручју општине				X			X	X	X	X	X		Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Завод за запошљавање Руководиоци привредних субјеката Надлежни инспекцијски органи
	Пројекат 6.2.1.3. Израда и реализација годишњих планова едукације за менаџмент привредних субјеката				X			X	X	X	X	X		Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Одсек за развој Стручне институције из области образовања и менаџмента
	Пројекат 6.2.1.4. Пројекат преноса знања кроз студијске посјете, посјете сајмовима, размјене стручњака				X			X	X	X	X	X		Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Одсек за развој Руководиоци привредних субјеката Привредне коморе
Оперативни циљ 6.3. Развој људских ресурса у сегменту цивилног друштва	Програм 6.3.1. Пројекти у сегменту цивилног друштва													
	Пројекат 6.3.1.1. Едукација представника Невладиног сектора о могућностима формалног и неформалног образовања у општини				X			X	X	X	X	X		Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Образовне институције
	Пројекат 6.3.1.2. Усавршавање и едукација пројект лидера и менаџера невладиних организација						X	X	X	X	X	X		Одсек за развој Одјељење за привреду и друштвене дјелатности НВ организације Надлежне образовне организације
	Пројекат 6.3.1.3. Учешће у изради база података о невладиним и донаторским организацијама и обука о коришћењу база података						X	X	X	X				НВ организације Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Администратор из кабинета начелника
	Пројекат 6.3.1.4. Упознавање са фондовима ЕУ и начинима аплицирања, реализација пројеката и евалуација истих		X	X			X	X	X	X	X			Регионална развојна агенција Одсек за развој Менаџери НРО

VII МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА СТРАТЕГИЈЕ

Стратегија развоја општине Теслић до 2015. године састоји се од низа програма и пројеката који су у функцији реализације постављених оперативних циљева и стратешких праваца. Добро постављени програми и пројекти не значе сами по себи да ће зацртана Стратегија бити и остварена. За успјешност реализације Стратегије нарочит значај има начин провођења и управљања пројектима.

Да би се избјегле посљедице лошег провођења и управљања, односно да би се повећале шансе за остварење Стратегије развоја општине до 2015 године, у овом дијелу се даје план мониторинга и евалуације њеног провођења и предлажу институције и механизми за редовно ажурирање.

Мониторинг и евалуација Стратегије развоја општине Теслић за период 2010-2015 године, односе се на подршку, праћење и контролу у свим сегментима њене реализације.

Мониторинг обухвата прикупљање и анализирање података о ефикасности и квалитету провођења Стратегије, у односу на очекиване резултате. Као рутинско надгледање и прилагођавање Стратегије у цијелом периоду њене имплементације, анализира све аспекте тренутне ситуације на бази прикупљених података и путем посјета мјестима реализације пројеката.

Евалуација представља систематску и објективну процјену Стратегије у периоду имплементације и указује на потребу евентуалних измјена, у складу са неким новонасталим околностима. Она даје дубље анализе о ефектима и утицају који је остварен.

За успјешно провођење мониторинга и евалуације неопходно је дефинисати прикладан систем. За изградњу и дефинисање тог система важно је сагледати односе развојних политика, програма, пројеката и евалуације. При томе се углавном траже одговори на следећа питања:

- Шта ће бити мјерено?
- Колико често?
- Начин мјерења.
- У које сврхе ће бити кориштени резултати мјерења?
- Какве информације требају појединим корисницима?
- Како добити повратне информације?

Односи развојних политика, програма, пројеката и евалуације најједноставније се приказује следећом шемом:

Формулисање Стратегије - Имплементација Стратегије - Резултати Стратегије - Евалуација Стратегије - Ревизија Стратегије

Програмирање - Идентификација циљева из програма - Формулисање циљева и начина реализације - Имплементација - Евалуација и ревизија при чему ће праћење и вредновање провођења пројеката ићи следећим редосљедом:

Предходна провјера - Оцјена у току реализације - Накнадна оцјена.

Цјелокупан процес реализације Стратегије развоја општине Теслић требала би да надгледа **Скупштина општине**, преко својих извршних органа и за то посебно формираног тијела-Комисије за планирање општинског развоја (КПОР-а).

Од извршних органа Скупштине, поред Начелника општине као главног носиоца ових активности у праћење и евалуацију реализације Стратегије биће укључени:

- Одјељења у оквиру Административне службе Општине
- Одсјек за развој
- Туристичка организација општине Теслић

Основни задаци наведених учесника у мониторингу и евалуацији

Created with

- утврђивање одговарајућих поступака за управљање и координацију (тј. Дефинисање система)
- осигурање функционисања механизма јавне набавке у складу са законским прописима
- праћење процеса и помагање провођења цјелокупне Стратегије кроз оцјену оправданости укључивања нових пројеката и привлачење додатних финансијских средстава
- посредовање у ефикасној комуникацији између Скупштине општине и свих заинтересованих страна у процесу имплементације
- унапређење партнерских односа свих учесника имплементације Стратегије

Наиме, у имплементацији Стратегије као одлучујући фактор, као главни покретач развоја и отварања радних мјеста **Приватни сектор** се подразумијева као главни носиоц реализације развојних пројеката, па је успостављање партнерских односа с њим први предуслов успјешне имплементације па и евалуације зацртаних пројеката.

Тај добар партнерски однос је потребан и са **Цивилним и Јавним сектором**, како са аспекта креације идеја тако и са аспекта обезбјеђења финансијске подршке, кроз учешћа у међународним изворима финансирања, као и са аспекта промовирања сарадње на развојним пројектима укључујући у њихову реализацију саме кориснике тих пројеката.

У следећој матрици даје се преглед кључних учесника у мониторингу и евалуацији Стратегије:

Учесник	Улога у имплементацији, мониторингу и евалуацији Стратегије	Улога у финансирању
Скупштина општине	- Усваја нацрт Стратегије и коначну верзију Стратегије - Разматра годишње извјештаје о реализацији Стратегије - Усваја приједлог за ажурирање Стратегије - Усваја кључне програме и пројекте у којим је она главни финансијер имплементације	- Усваја дио буџета за имплементацију Стратегије
Начелник општине	- Даје радне налоге за реализацију пројеката - Обједињује извјештаје из мониторинга и припрема приједлог извјештаја за Скупштину - Предлаже Скупштини приједлоге за ажурирање Стратегије - Предлаже Скупштини пројекте на усвајање	- Предлаже дио буџета за имплементацију Стратегије - Обезбјеђује потребно суфинансирање из других извора (Влада РС, Донатори, Фондови УЕ, Приватни сектор)

Комисија за планирање општинског развоја	- Прати спровођење Стратегије - Припрема извјештаје о реализацији Стратегије - Даје Начелнику приједлоге за ажурирање Стратегије	
Одјељење за привреду и друштвене дјелатности Одјељење за стамбено комуналне дјелатности Одјељење за просторно уређење Одјељење за општу управу Одсјек за развој Туристичка организација општине Теслић	-Разрађује и имплементира пројекте из своје надлежности -Израђује системе индикатора за мониторинг и евалуацију пројеката -Припрема извјештаје о реализацији пројеката из своје надлежности -Припрема приједлоге за ажурирање Стратегије из своје надлежности	
Одјељење за финансије	-Разрађује и имплементира пројекте из своје надлежности -Израђује системе индикатора за мониторинг и евалуацију пројеката -Припрема извјештаје о реализацији пројеката из своје надлежности -Припрема приједлоге за ажурирање Стратегије из своје надлежности	- Припрема годишњи буџет - Спроводи активности везане за тржиште капитала и остале нове облике финансирања пројеката Стратегије
Приватни сектор	-Директно учествује у реализацији одређених пројеката -Припрема податке о реализацији одређених пројеката	-Учествује у финансирању одређених пројеката Стратегије
Цивилни сектор	-Даје помоћ приликом припреме одређених пројеката -Директно учествује у реализацији одређених пројеката -Учествује у реализацији мониторингу и евалуацији Стратегије	-Учествује у суфинансирању одређених пројеката Стратегије
Јавне установе и предузећа	-Дају стручну помоћ приликом припреме пројеката -Директно учествују у реализацији одређених пројеката - Учествују у реализацији , мониторингу и евалуацији одређених пројеката из Стратегије	-Учествује у финансирању одређених пројеката Стратегије

VIII ДОДАЦИ

8.1. Чланови партнерске групе и КПОР-а

Скупштина општине је именовала Партнерску групу за израду стратешког плана развоја општине Теслић за период 2010-2015. коју сачињавају:

ПРЕДСТАВНИЦИ ЈАВНОГ СЕКТОРА

1. Мр Миодраг Лукић дипл. ецц
2. Стипо Ћосић, дипл. ецц
3. Биљана Марјановић, дипл. правник
4. Мр Борислав Предојевић, дипл. инг.
5. Мира Кузмановић, дипл. инг.
6. Касим Салкић, дипл. ецц
7. Његомир Кљечанин, дипл. инг.
8. Миле Антешевић, др. мед.
9. Алекса Радешић, проф.
10. Драгутин Јелић, проф.
11. Жељко Перишић, дипл. инг.
12. Мехмед Копић, ецц
13. Миро Душанић

ПРЕДСТАВНИЦИ ПРИВАТНОГ СЕКТОРА

1. Недељко Мишић, инг.
2. Стојко Петковић, дипл. инг.
3. Борислав Ракић, дипл. ецц
4. Милорад Вуковић, инг.
5. Маринко Ћукић, проф.
6. Мр Миленко Антешевић, дипл. инг.
7. Здравко Остојић, дипл. ецц
8. Мирослав Зеленковић, дипл. инг.
9. Зоран Ћекић
10. Мирослав Арсенић
11. Горан (Ј.) Петровић, дипл. ецц
12. Ново Шкребић, дипл. инг.
13. Мехмед Ћогић
14. Владо Ћурић
15. Вјекослав Јовић
16. Шемсо Хоџић

ПРЕДСТАВНИЦИ НЕВЛАДИНОГ СЕКТОРА

1. Радивоје Радоњић – У дружење пољопривредника “Пољотес”
2. Горан Шпирић – НВО “Футура плус”
3. Зоран Зелембабић – НВО Екологија
4. Енес Хајдаревић – Омладинско еколошко друштво Каменица
5. Биљана Дракул – Удружење за помоћ дјеци са посебним потребама
6. Невен Рашић – Стрељачко спортско друштво “Геофон”
7. Гордана Анђелић – Српско просвјетнокултурно друштво “Просвјета”
8. Идриз Хусеиновић – представник националних мањина

Комисија за планирање општинског развоја (КПОР)

1. Мр. Миодраг Лукић дипл.еџ. – предсједник
2. Стипо Ћосић дипл.еџ. – члан
3. Мр. Борислав Предојевић дипл.инг. – члан
4. Мира Кузмановић дипл. инг. – члан
5. Биљана Марјановић дипл. правник – члан
6. Касим Салкић дипл.еџ. – члан
7. Бранко Панић дипл.еџ. – члан
8. Зоран Шкребић дипл.еџ. – члан
9. Чедо Ковачевић дипл.еџ. – члан
10. Драган Мишић дипл.инг. – члан
11. Ковиљка Шпирић дипл.фил. – члан
12. Жељко Перишић дипл.инг. – члан
13. Топић Мирослав дипл.еџ. – члан

8.2. Критеријуми за бодовање пројеката

Приликом бодовања пројеката је коришћена следећа матрица:

КРИТЕРИЈУМ	ТЕЖИНА	СМЈЕРНИЦЕ ЗА ОЦЈЕНУ	РЕЗУЛТАТ
Финансијско учешће становништва	4	5- до 80% 4- до 60% 3- до 40% 2- до 20% 1- само радна снага	
Проценат становништва које ће осјетити ефекте	5	5- изнад 80% 4- 50-80% 3- 25-50% 2- 10-25% 1- мање од 10%	
Утицај на запошљавање кроз пројекат	5	5- више од 10 запослених 4- 4-9 запослених 3- 1-3 запослена 0- нема запослених	
Економска моћ становништва И развијеност подручја	3	5- неразвијено 3- средње развијено 1- развијено	
Одрживост пројекта	4	5- у потпуности самоодржив 3- треба почетну помоћ општине 1- треба помоћ општине 1-3 године 0- треба сталну помоћ општине	
Стање капиталних улагања у претходном периоду (у одређено подручје)	3	5- без капиталних улагања 5 год. 4- без капиталних улагања 4 год. 3- без капиталних улагања 3 год. 1- последња година без капиталних улагања 0- сада постоје капитална улагања	
Могућа подршка донатора	4	5- до 80% 4- до 60% 3- до 40% 2- до 20% 1- испод 20%	
Утицај на околину	5	5-знатно смањује загађење 3-дјелимично смањује загађење 1-нема утицаја на загађење 0-повећава загађење	
Мултиетничка корист од пројекта	3	5-потпуна 3-дјелимична 0-нема	
Пројекат од посебног значаја за младе	3	5-значај за младе цијеле општине 3-значај за младе у 2-5 МЗ 1-значај за младе у 1 МЗ 0-нема значаја за младе	
Уклапање у дугорочни стратешки план општине	5	5-потпуно у складу са приоритетима општине 3- дјелимично у складу са приоритетима општине 0-не уклапа се у стратешки план	